

Kulturminneplan

Melhus kommune

2018 - 2022

Innholdsfortegnelse

FORORD	3
1. INNLEDNING	4
1.1 Hva er et kulturminne	5
1.2 Hvorfor registrere, bevare og formidle kulturminner	5
1.3 Hvordan ta vare på kulturarven	6
2. HVOR ER VI OG HVOR VIL VI	7
2.1 Ansvarsfordeling.....	8
2.2 Prosessplan.....	8
3. PLANPROSESSEN.....	10
3.1 Formål og resultatmål	11
3.2 Organisering og medvirkning	11
3.3 Registreringer	12
3.4 Utvalg av kulturminner.....	14
Overordnet	14
Enkeltminner	14
Hvem velger.....	15
4. KULTURMINNER I MELHUS.....	16
4.1 Tidslinje.....	17
4.2 Særegent for Melhus.....	17
4.3 Eksempler på kulturminner	18
Enkeltminner	18
Kulturmiljø	30
Kulturlandskap	41
5. OPPSLAGSDEL	42
5.1 Definisjoner	43
5.2 Databaser	44
5.3 Lovverk og retningslinjer	45
5.4 Tilskudd	48
5.5 Relasjon til regional plan for kulturminner kommuneplanen	48
5.6 Relasjon til kommuneplanen.....	49
5.7 Relasjon til kommunens daglige arbeid	51
5.8 Hvordan finne frem ved saksbehandling og planarbeid	53
6. HANDLINGSDEL.....	54
6.1 Tiltak knyttet til videre registrering.....	55
6.2 Tiltak knyttet til utvalgte kulturminner	56
1. Bautaer og minnesmerker	56
2. Fangstanlegg.....	57

3.	Ferdseil og samferdseil.....	57
4.	Gravminner.....	58
5.	Grensesteiner og varder.....	58
6.	Gruver og steinbrudd.....	59
7.	Hendelse, tro, tradisjon.....	59
8.	Hus og bygninger.....	60
9.	Hustufter og bosetting.....	64
10.	Industri og fremstilling.....	64
11.	Krigsminner.....	65
12.	Landbruk og utmarksnyttling.....	65
13.	Minner langs pilegrimsleia.....	66
14.	Sagabygda.....	66
15.	Samiske kulturminner.....	66
16.	Kulturmiljø.....	67
17.	Kulturlandskap.....	68
6.3	Tiltak knyttet til forvaltning.....	69
6.4	Tiltak knyttet til formidling.....	70
6.5	Samlede kostnader.....	71
LITTERATURLISTE.....		72
VEDLEGG.....		73

FORORD

Denne planen skal danne grunnlag for utvikling av kommunen gjennom fokus på kulturarven. Kulturarven løfter fram flere humane samfunnsverdier der identitet er en av de mest sentrale. Kulturminneplanen skal videre gi en prioritering og avklaring av Melhus kommunes videre arbeid på kulturminnefeltet, alene og i samarbeid med andre.

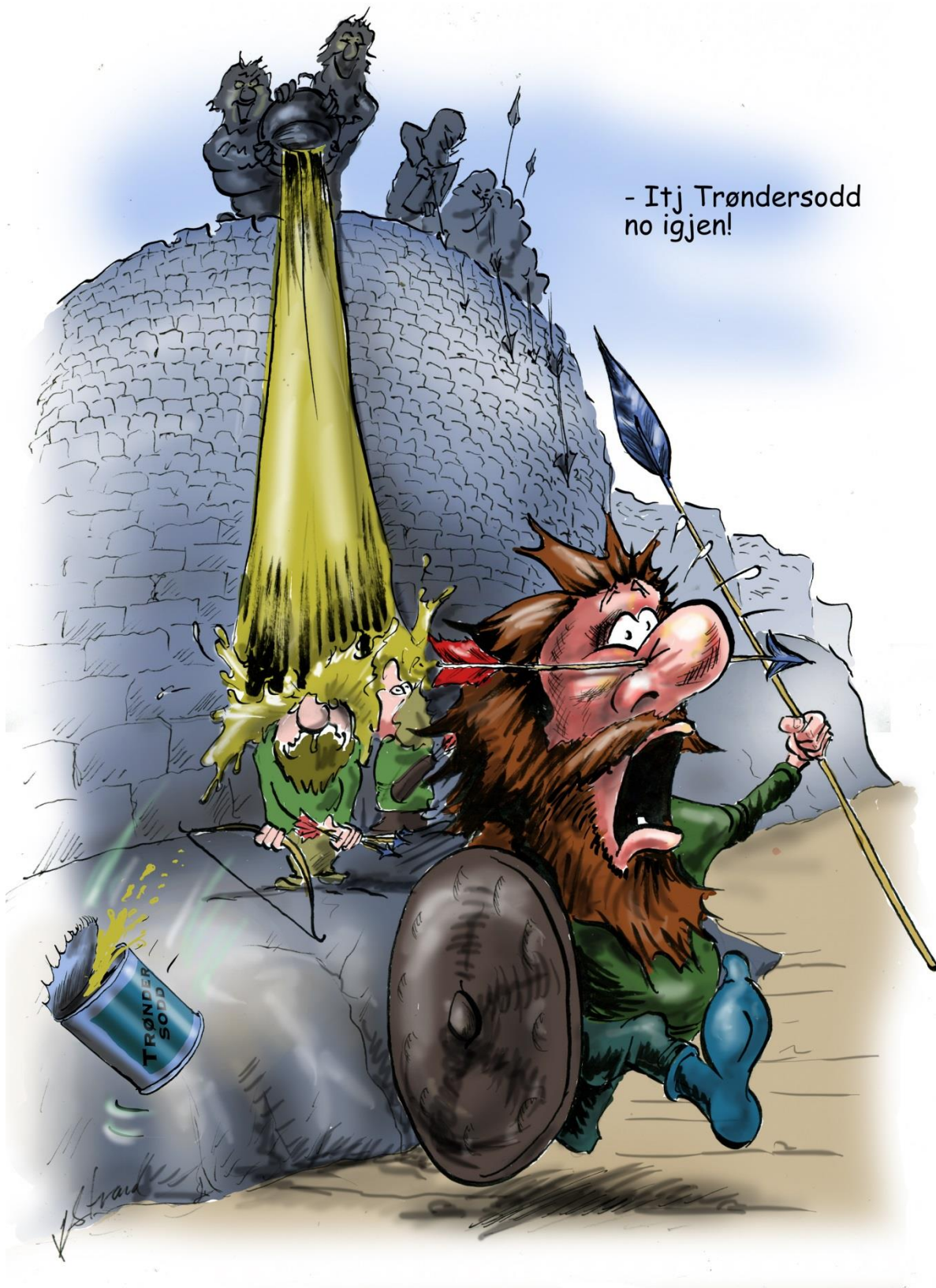
Planen er i første rekke skrevet til personer og organisasjoner som gjennom sitt virke er i berøring med temaet kulturminner. Det er videre et håp om at planen utenom å ha en faglig forankring også skal inspirere til å utforske og oppleve egen kulturarv.

Melhus kommune har en rik og fantastisk spennende historie, som på enkelte områder skiller seg ut i nasjonal sammenheng. Det å utarbeide en kulturminneplan er et av mange tiltak knyttet til det å løfte denne historien som en viktig ressurs for fremtiden.

Vi retter med dette en stor takk til bidragsyttere både internt i kommunen, og fra eksterne nasjonale og regionale bedrifter. Vi takker våre tre registratorer Kjell André Brevik, Marte Aursand og Andrea Hånes, og ikke minst alle innbyggere som har bidratt med sin kunnskap om kommunens historie!

Line Anni Solbakken
Prosjektleder

Tegningene i planen illustrerer hendelser i Gauldalens historie, valgt ut av Ronald Nygård og illustrert av Kjetil Strand. Historiene knyttet til tegningene kan du lese i vedlegg 2.

1. INNLEDNING

1.1 Hva er et kulturminne

Et kulturminne er et spor etter menneskelig virksomhet. Dette sporet kan ha ulike former. Vi deler grovt sett opp i tre typer kulturminner: Materielle faste og løse minner og immaterielle minner. De materielle minnene har ofte immaterielle minner knyttet til seg, og det er gjerne de immaterielle minnene som tilfører en verdi.

Materielle faste minner kan kartfestes, eks. en bygning, en helleristning eller en ferdselsvei. På bildet: helleristning fra Horg i Melhus

Materielle løse minner er gjenstander, eks. et sverd, en smørkinne eller ei brudekrone. På bildet: brudekrone fra Horg i Melhus

Immaterielle minner befinner seg i minnet vårt, de kan være alt fra språk og tradisjoner til kunnskap og ferdigheter.

"There are things that we regard as important to preserve for future generations. They may be significant due to their present or possible economic value, but also because they create a certain emotion within us, or because they make us feel as though we belong to something – a country, a tradition, a way of life. They might be objects that can be held and buildings that can be explored, or songs that can be sung and stories that can be told. Whatever shape they take, these things form part of a heritage, and this heritage requires active effort on our part in order to safeguard it."

Unesco

1.2 Hvorfor registrere, bevare og formidle kulturminner

Kulturminner bærer med seg viktige verdier for samfunnet. I dette ligger det en grunnleggende forståelse for at verdier kan eksistere gjennom både penger, helse, kunnskap, opplevelser, miljø osv. Slik kan en kartlegging av kulturminner ses på som en kartlegging av ressurser.

Vi vet at kulturminner kan gi oss kunnskap som er viktig for forskningen. For å kunne forme fremtiden er det viktig å forstå hvordan vi kom dit vi er i dag. Kulturminner kan gi oss en følelse av identitet, tilhørighet og samhold. Dette er viktig for vår mentale helse. Identitet er også viktig i merkevarebygging. Ikke bare bedrifter, men også kommuner har behov for å gjøre seg attraktive gjennom en sterk og positiv identitet. Kulturminner kan gi oss opplevelser som gir perspektiv på oss selv og samfunnet vi lever i. Dette er viktig for vår vekst som mennesker. Kulturminner kan være attraksjoner som får oss til å ønske å reise et sted eller som trekkplaster i ei trimløype eller en kultursti. Tar vi vare på kulturminner tar vi vare på miljøet. Gjenbruk begrenser vår tids enorme og forurensende vareproduksjon. Vi kan gjenbruke både gjenstander og bygninger.

Kulturminner og kulturmiljøer er vår felles hukommelse og gir kunnskap om menneskers liv og virke, bosetting og produksjonsformer og om deres kunstneriske og tekniske ferdigheter gjennom tidene. De kan gi oss økt forståelse for forholdet mellom fortid og framtid, mellom mennesket og naturen og mellom ulike kulturer. Kulturminnene gjør det mulig å gjenvinne tapt kunnskap og få svar på nye problemstillinger knyttet til bærekraftig utvikling. Respekten for kulturelt mangfold kan fremme mellomfolkelig forståelse, toleranse og fred. Kulturminner er en kilde til verdiskaping og næringsvekst og til utvikling av lokalsamfunnene. (St. meld. 25 (2002-2003))

1.3 Hvordan ta vare på kulturarven

Vi har allerede lansert og forklart begrepet kulturminner. Det som blir valgt ut og gitt betegnelsen «kulturarv» er det som ulike grupper mener er av særlig betydning for dem, og noe som må bevares for fremtiden. Dette er viktig for deres identitetsbygging og for hvordan de presenterer seg selv i samtiden. Hva som er vår fremste kulturarv er ut fra dette umulig å svare på siden det vil variere med ulike gruppers interesser, forestillinger og verdier. Forskjellige grupper vil alltid trekke fram og vektlegge ulike ting: Turistnæringen har eksempelvis gjennom stiftelsen Norsk Kulturarv etablert kvalitetsmerket «Olavsrosa». Dette merket pryder utvalgte serveringssteder, fyr, rorbuer, kulturarrangement og lignende. *(Helene Lindqvist 2008)*

Vi kan ta vare på kulturarven gjennom ulike konkrete virkemidler, men den viktigste premissen for å lykkes ligger kanskje i en felles erkjennelse av at det finnes et mangfold av samfunnsverdier, og i at vi gjennom kjennskap til historien kan forme fremtiden. For å skape denne erkjennelsen vil formidling av kunnskap være et viktig virkemiddel. Dette kan vi gjøre gjennom skoler og barnehager, men også gjennom ulike tilbud for voksne. Tilrettelegging av opplevelser knyttet til kulturminner er på samme måte et virkemiddel. Opplevelser kan på ulike måter få oss til både å tenke og føle, og derav sette i gang bevisstgjøringsprosesser. Melhus kommune startet i 2014 Sagauka som er ei uke med kulturopplevelser knyttet til vår egen kulturarv. Horg bygdatun har en stor samling gjenstander som formidles gjennom utstillinger. Det jobbes også med en egen plan for formidling av kulturminner og kulturarv, og flere tiltak vil komme etter hvert.

Kommuner har ingen formell myndighet gjennom kulturminneloven, og kan dermed ikke bruke denne for å verne kulturminner. Derimot har kommuner myndighet gjennom plan og bygningsloven, som gir mulighet for å opprette hensynssoner i tilknytning til kulturminner. En hensynssone kan ha knyttet til seg bestemmelser eller retningslinjer. Melhus kommune har videre vedtatt egne estetiske retningslinjer som skal være veiledende i utviklingen av kommunen.

Gjennom økonomiske bevilgninger kan vi legge til rette for og oppmuntre til bevaring av kulturarv. Dette kan blant annet handle om støtte til skjøtsel, eller til restaurering. På kommunens nettsted finnes en liste over aktuelle steder å søke alt etter hva som er formålet.

I kapittel 6. Handlingsdel, vises det til spesifikke tiltak knyttet til utvalgte kulturminner og kulturmiljø i Melhus kommune.

2. HVOR ER VI OG HVOR VIL VI

2.1 Ansvarsfordeling

Riksantikvaren er direktoratet som har det nasjonale ansvaret for kulturminnevernet. Er nasjonale interesser truet, har Riksantikvaren ansvar for å gripe inn. Fylkeskommunen er regional styresmakt og forvalter statlig ansvar gjennom delegerte oppgaver fra Riksantikvaren. Kulturminneforvaltningen i fylkeskommunen er avgjørelsesmyndighet i flere saker som angår kulturminner og fører tilsyn med fredede kulturminner. Fylkeskommunen kan foreta midlertidig fredning.

Kommunene har en nøkkelrolle når det gjelder å sikre kulturminner i egen kommune gjennom samfunns- og arealplanlegging. Det er opp til kommunen å ta vare på nyere tids kulturminner som ikke er fredet. Kommunen har også et ansvar for egne fredede og verneverdige bygg.

Private eiere tar vare på sine kulturminner fordi de betyr noe for dem, eller fordi de har en bestemt funksjon. Det er her denne felles erkjennelsen av kulturarvens verdier kommer inn og er avgjørende for at kulturminnet/kulturmiljøet blir ivaretatt på en god måte. Lag og organisasjoner kan også spille en viktig rolle gjennom eksempelvis skjøtsel, innsamling og formidling. (*Skien kommune 2013*)

2.2 Prosessplan

Melhus kommune har en rik kulturarv. Dette er en ressurs som frem til de senere årene har vært lite utnyttet. Da kommunens arbeid med registrering startet, stod flere av kulturminnene i fare for å forsvinne. Dette enten fordi kunnskapen om dem går tapt med menneskene som besitter kunnskapen, eller fordi gjengroing av terreng visker ut alle spor. Det var derfor på høy tid å foreta registreringer, samt utarbeide strategier for forvaltning.

Kommuneadministrasjonen har vært i befatning med kulturminner gjennom lovpålagte hensyn til vernede minner og gjennom lovpålagte høringer i saksbehandling der kulturminner er involvert. Det har utenom dette vært mindre fokus på kulturminner som en del av det offentliges arbeidsfelt. Frivillige lag og foreninger har derimot i en årrekke samlet inn kunnskap om den lokale historien. Kulturminnene har imidlertid ikke vært registrert på en slik måte at kunnskapen om dem er gjort søkbar og tilgjengelige gjennom databaser.

Kultur og fritid startet ut fra dette i 2011 en omfattende prosess der det ble definert tre overordnede prosjekt knyttet til kommunens kulturarv. Disse prosjektene består av 1. Registrering, 2. Forvaltning og 3. Formidling. Under hvert av de overordnede prosjektene finner vi en rekke delprosjekt. De overordnede prosjektene er etterfølgende, men også delvis parallelle. For å gi et bilde av kulturminneplanens rolle i denne helheten gis en kort beskrivelse av de overordnede prosjektene.

Registrering

Prosjektet fokuserer på kartlegging av hvilke kulturminner kommunen har. Dette innebærer både materielle faste og løse minner og immaterielle minner. De kulturminnene som ikke er registrert tidligere registreres og legges inn i kartbaser og andre databaser. Del 1 Registrering fungerer også som et forprosjekt til utarbeidelse av en kulturminneplan.

Forvaltning

Prosjektet fokuserer på hvordan vi ønsker å ta vare på kulturminnene. Dette innebærer eksempelvis utarbeidelse av en kulturminneplan, gjennomgang av rutiner rundt saksbehandling, og utarbeidelse av informasjon og støtte til innbyggere med kulturminner på sin eiendom.

Formidling

Prosjektet fokuserer på synliggjøring av, og formidling av samfunnsverdiene som ligger i kulturminner. Kulturminner kan eksempelvis være grunnlag for undervisning, for videre forskning, for utvikling av opplevelsesnæringen, og for fokus på gjenbruk og miljø, for å nevne noe.

«Kulturminner får verdi gjennom oss og hvordan vi opplever dem. Kulturminner er døde spor etter levd liv, det er vår oppgave å fylle disse sporene med liv igjen»

Kristin Prestvold

Fokus på formidling går igjen i alle de tre overordnede prosjektene. Også kulturminneplanen har et fokus på dette gjennom blant annet bildeeksempler på de utvalgte kulturminnene og kulturmiljøene. Melhus kommunes prosessarbeid med egen kulturarv har fått oppmerksomhet fra nasjonalt hold. Det gis uttrykk for at fokuset på involvering og formidling er en annerledes og spennende innfallsport til det offentliges arbeid med kulturarven. Arbeidet skiller seg ut gjennom å bryte noe med en tradisjon som fokuserer mer på lovverk og saksbehandling. I neste kapittel ser vi nærmere på blant annet arbeidet med involvering.

Du får nå
veint te etter
våronna!

3. PLANPROSESSEN

3.1 Formål og resultatmål

Formål

Kulturminneplanen skal danne grunnlag for utvikling av kommunen gjennom fokus på kulturarven. Kulturarven løfter fram flere humane samfunnsverdier der identitet er en av de mest sentrale.

Resultatmål

Kulturminneplanen skal gi en prioritering og avklaring av Melhus kommunes videre arbeid på kulturminnefeltet, alene og i samarbeid med andre.

Innen offentlig sektor er det en lang tradisjon for å fokusere på konkrete og økonomiske samfunnsverdier. Vi bruker mye ressurser på fysisk infrastruktur, og økonomisk vekst. Kommuner har tradisjonelt sett best kompetanse på fysisk planlegging, og kompetansen i samfunnsplanlegging er ofte svakere og blir heller ikke utnyttet i samme grad. Kulturarbeid tilfører samfunnet ulike verdier i form av kunnskap, ferdigheter, helse, holdninger osv. Det å jobbe med et formål som fokuserer på humanistiske verdier krever andre arbeidsmetoder enn den offentlige forvaltningen tradisjonelt har benyttet. Grunnlaget for arbeidet med denne planen ligger i en forståelse av at dialog og medvirkning styrker muligheten til oppnåelse av prosjektets formål. Innfallsvinkelen er kanskje preget av at arbeidet ledes av virksomheten kultur, som nok fokuserer mer på formidling enn tradisjonell forvaltning. Slik sett er denne planen like mye et supplement til kommunens samfunnsdel som den er et supplement til kommunens arealdel.

3.2 Organisering og medvirkning

Planen er en kommunedelplan som er avgrenset av tema, og som dekker hele kommunen. Den er dermed ikke juridisk bindende, men skal legges til grunn for kommunens forvaltningsarbeid. Ut fra et ønske om fokus på dialog og medvirkning er det i tillegg til ordinære høringer lagt inn flere arbeidsmøter og folkemøter som tilrettelegger for enda sterkere forankring og eierskap hos innbyggere. Det ble i relasjon til arbeidet med planen utarbeidet en prosessplan med en tidslinje som viser aktører, arbeidsmetode, aktivitet og milepæler.

Det har vært mange medvirkende i arbeidet med denne planen. Registreringsarbeidet har lagt grunnlaget for å kunne velge ut minner til planen, og i dette arbeidet er det hentet inn kunnskap fra både innbyggere, ulike virksomheter internt i kommune, samt eksterne offentlige instanser og firma. I arbeidet med registrering og utvalg har innbyggerne vært den utvilsomt viktigste kunnskapskilden. Det vil de også fortsette å være så lenge vi er bevisst vår kultur og vår menneskelige adferd. Vi vil kontinuerlig sette nye spor som forteller fremtidige generasjoner hvordan vi lever og virker. Dagens eldste har kanskje opplevd en av de største omveltningene innen én generasjon, og de sitter på mye kunnskap. Selve registreringen er utført av prosjektansatte hver med ansvar for spesifikke typer kulturminner. Koordineringen av dette arbeidet har ligget hos virksomheten Kultur og fritid. Internt i kommunen har Kultur og fritid samarbeidet med blant annet Utviklingsseksjonen for å belyse sammenhengen mellom kulturminner og kulturmiljø, og med Kart og oppmåling for kartfesting av minner. Det er videre hentet inn kunnskap om registrerte kulturminner fra NGU, NVE, Jernbaneverket, Vegvesen, og Telemuseet. Det at Melhus kommune har vist interesse og etterspurt kulturminner fra ulike offentlige aktører har for øvrig ført til at Vegvesenet selv tok kontakt med Sør-Trøndelag fylkeskommune for å få registrert sine minner i en offisiell base. Med dette har Vegvesenets kulturminner i hele fylket blitt lagt inn i databasen Askeladden.

3.3 Registreringer

I planleggingen av registreringsarbeidet valgte vi å jobbe tematisk, ikke geografisk. På denne måten er det enkelt å hente ut informasjon om spesifikke tema eksempelvis i forbindelse med årvisse nasjonale satsningsområder. Også i utvalgsprosessen er det gjennom tematisk inndeling enklere å finne representative utvalg. Materielle faste minner blir uansett kartfestet, og det er således enkelt å hente ut minner fra et spesifikt område i kommunen.

Databaser

Vi har i første kapittel sett at vi deler kulturminner inn i tre ulike kategorier. Disse ulike typene kulturminner registreres på ulike måter. Registrering av materielle faste minner gjøres via Riksantikvarens database Kulturminnesøk.no. Til denne kartbasen overføres alle registreringer fra Askeladden¹. Samtidig kan alle som ønsker å registrere kulturminner legge dem direkte inn i denne databasen. Registrering av materielle løse minner (gjenstander) gjøres i databasen Primus², og dette krever i all hovedsak fagkompetanse. Årsaken til at gjenstander registreres av fagpersoner er at det skal være en felles standard med tanke på søkbarhet i ettertid. Registreringer som er lagt inn i Primus kan velges offentliggjort via nettsiden digitaltmuseum.no. Registrering av immaterielle minner kan gjøres av alle, og disse kan digitaliseres via nettsiden immateriellkulturav.no.

Det finnes også en rekke andre databaser som viser registreringer av kulturminner. Noen av disse er nevnt i oppslagsdelen. Dette gjelder eksempelvis arkivbaser eller baser for arkeologiske gjenstander. Det kan til eksempel nevnes at bygdebøkene for Melhus nå er scannet og ligger søkbare i Nasjonalbibliotekets database. I Melhus kommunes arbeid med registrering har vi derimot kun benyttet registreringsportalene Kulturminnesøk og Primus. Vi vil etter hvert starte arbeidet med registrering av immaterielle minner via immateriellkulturav.no

Det er også viktig å bemerke at til tross for omfattende registrering av materielle faste kulturminner, viser undersøkelser at for hvert registrerte kulturminne kan det finnes mer enn 20 ukjente. Dette skyldes delvis at mange av dem er lite eller ikke synlige, men også at størstedelen av landskapet aldri har blitt befart eller undersøkt. Vi kan derfor nesten aldri anta at et område ikke har kulturminner, selv om de ikke er registrert.

Vi kan også bemerke at Melhus kommune har hatt en inngående dialog med Riksantikvaren relatert til databasen Kulturminnesøk. Databasen har hatt en del mangler og utfordringer, noe vi har formidlet både via et utfyllende dokument og gjennom møte hos Riksantikvaren. Begrensninger i databasen gir også begrensninger for kartleggingen av kulturminner. Eksempelvis er det kun mulighet for kartfesting av enkeltpunkter, noe som forhindrer oss i å legge inn gamle vegfar med kulturhistorisk verdi. Riksantikvaren kom høsten 2016 med en oppdatering av kulturminnesøk, men her har fokus vært å skape et lavt brukergrensesnitt, noe som igjen har ført til at muligheten til å registrere nøyaktige og utfyllende data ikke er forbedret men har falt bort. Siden Riksantikvaren gjennom sitt kunnskapsløft har reklamert for denne databasen til norske kommuner har Melhus kommune valgt kulturminnesøk i sitt registreringsarbeid. Vi håper derfor at databasen utvikles ytterligere og at det kommer muligheter for mer valide registreringer.

¹ Askeladden er Riksantikvarens offisielle database over fredete kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Basen omfatter arkeologiske kulturminner som er automatisk fredet, eller som krever videre undersøkelser før fredningsstatus kan fastsettes (uavklart vernestatus), nyere tids kulturminner som er fredet, midlertidig fredet, vernet etter plan- og bygningsloven eller ansett som verneverdige.

² Database for registrering av gjenstander. Data herfra kan overføres til Digitalt museum såfremt ikke gjenstandene har knyttet til seg opplysninger som ikke kan ligge offentlig tilgjengelig. Registrering i denne databasen gjøres hovedsaklig av fagpersoner.

Tap av kulturminner

Selv om en rekke kulturminner blir registrert og det lages tiltaksplaner for ivaretagelse og vern går også mange minner tapt hvert år. Dette på grunn av blant annet stor økning i skogsveier, igangsetting av byggeprosjekt uten at varslingsrutiner og planlegging er ivaretatt, og hververk. Det er ikke nødvendig å bevare alle kulturminner, og noen kan registreres for deretter å fjernes, men det er viktig at vi gjør det vi kan for å kartlegge og ta vare på kunnskapen. All tilgjengelig informasjon om kulturminner vil være viktige brikker når vi skal forstå historien vår. Kartlegging er også nødvendig for å kunne avgjøre *hva* vi skal ta vare på.

Antall kulturminner

For å finne antall materielle faste kulturminner i Melhus må vi ta utgangspunkt i to databaser.

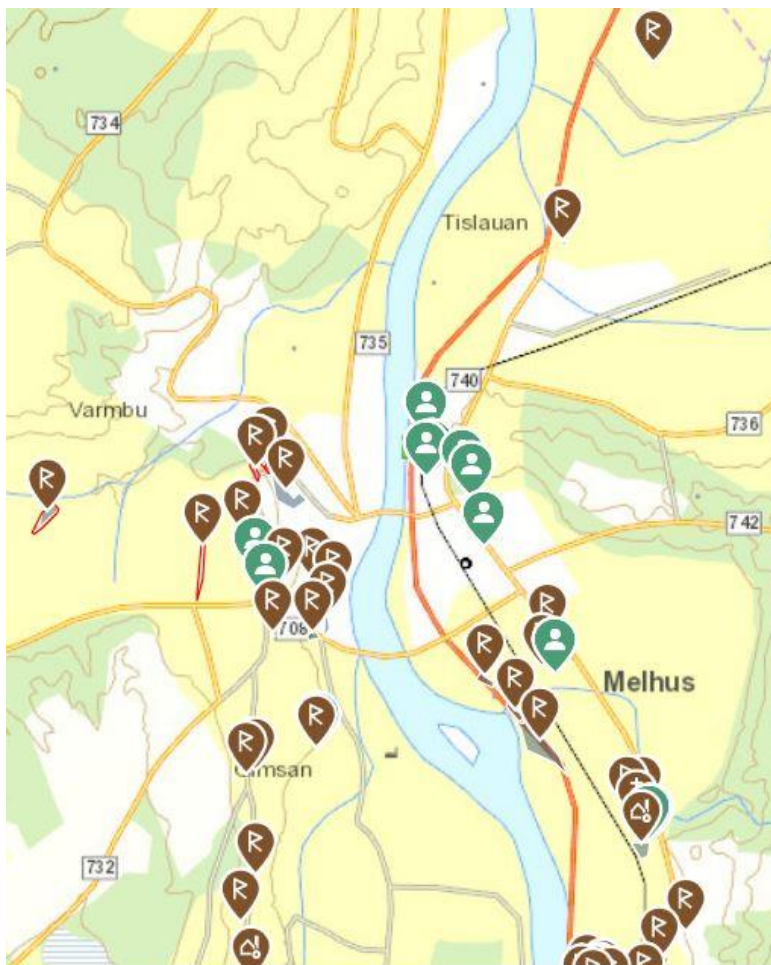
I **Askeladden** er kulturminner registrert i kategoriene enkeltminner, lokaliteter og kulturmiljø. Det er her ikke registrert noen kulturmiljøer i Melhus, så det kan vi se bort i fra. Om vi velger enkeltminner eller lokaliteter (flere enkeltminner i en samling) vil det dermed bli ulike tall. I **Kulturminnesøk** regnes brukerregistreringene som enkeltminner, mens de som overføres fra Askeladden til Kulturminnesøk er lokaliteter. Registreringer i Kulturminnesøk gir dermed et tall hentet ut fra ulike nivåer.

For å finne et tall som tilsvarer samme nivå i begge databasene må vi dermed finne antall enkeltminner i Askeladden og plusse på brukeropprettede minner (nyere tids kulturminner) i Kulturminnesøk. Det endelige tallet blir per april 2007 er 2054 kulturminner.

Utenom disse minnene finnes det registreringskort på mellom 3-4000 materielle løse minner i form av gjenstander ved Horg Bygdetun. Kommunen har nå startet arbeidet med å digitalisere disse kortene, men av ressurs hensyn vil jobben måtte fordeles over flere år.

Registrering av immaterielle minner er et eget prosjekt det ikke har vært ressurser til å ta tak i ennå. Dette belyses nærmere i tiltaksplanen.

Registreringsarbeidet som nå er gjort har vært et skippertak fra offentlig forvaltning med hensikt å bevare viktige minner før de forsvinner. Det skapes kontinuerlig nye kulturminner og registreringsarbeidet bør ut fra dette fortsette. I tiltaksplanen belyses også tilrettelegging for at dette skal skje.

Utsnitt fra Kulturminnesøk. Brune punkter viser kulturminner overført fra Askeladden, mens grønne minner er bruker-registrerte minner som er lagt direkte inn i Kulturminnesøk.

3.4 Utvalg av kulturminner

Overordnet

Når vi skal velge ut viktige kulturminner må vi vite hvilke premisser som skal ligge til grunn for utvelgelsen. Allerede i registreringsarbeidet ble det gjort en utvelgelse av kategorier kulturminner. Denne utvelgelsen henger sammen med at noen typer kulturminner er typiske for Melhus, andre er mer sjeldne. I Melhus er det eksempelvis ut fra topografi og jordsmonn mange eksempler på jernproduksjon og jordbruk, mens det er færre eksempler på kystkultur og industri. Vi har uansett ønsket å ha med eksempler fra alle registrerte kategorier for å vise omfanget og spennet i vår historie. Det er videre definert at kulturminner fra Sagatiden er viktige fordi sagatidens hendelser i Melhus var svært omfattende og med både nasjonal og internasjonal betydning.

Enkeltminner

For videre utvelgelse av enkeltminner i hver kategori må vi kartlegge hvilke egenskaper de ulike kulturminnene har. Egenskaper kan handle om minnets alder, at det representerer en spesiell hendelse, at det viser spesiell verdifull arkitektur, at det er en unik kilde til kunnskap osv. Vi må deretter tilegne disse egenskapene en verdi, og vekte hvor stor denne verdien er for oss.

I utvelgelsen av enkeltminner har vi brukt en tilpasset utgave av Riksantikvarens skjema for vektning og verdisetting. Vi har her tre overskrifter: konkrete egenskaper, representativitet (hvordan sammenligner vi det med andre tilsvarende minner), og egenskapenes samlede verdi (hvilken betydning kulturminnet har i samfunnet). Alle egenskaper, representativitet og egenskaper vektet fra

1 til 4. Hvert minne får ut fra dette en samlet poengskår, der de minnene som skårer høyest tas inn i kulturminneplanens tiltaksplan.

Hvor høy summen må være for utvelgelse, er avhengig av hvor mange minner vi ønsker å ta med innen hver kategori. Som nevnt har vi ønsket å ta med eksempler fra alle kategorier, men i kategorier der poengsummen har vært svært høy på alle minner har vi også tatt med alle.

Hvem velger

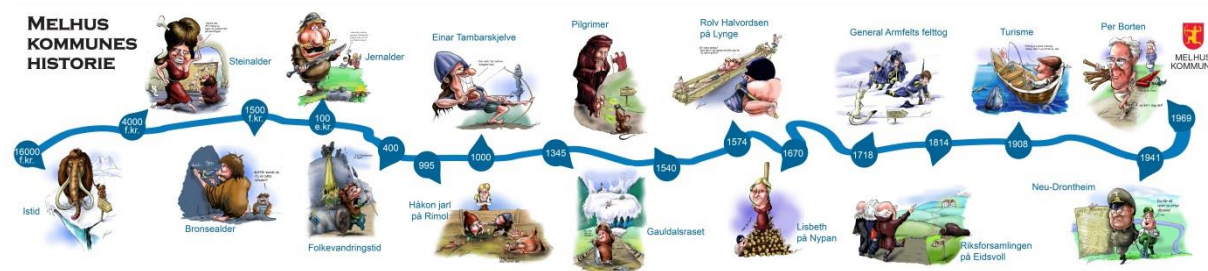
I utvelgelsen må vi også vite *hvem* som skal vekte verdiene, er det kulturminnefaglige instanser eller er det innbyggere. Selve arbeidet med vekting er omfattende da det er snakk om flere hundre kulturminner. Vekting krever også i stor grad god kjennskap til det enkelte minnet, og dette arbeidet er derfor gjort av de som har registrert minnene. Det er viktig å presisere at det i første rekke er innbyggere som forvalter kulturminnene våre, og for å få eierskap til denne jobben er det viktig å kunne være deltagende gjennom å gi uttrykk for hva som betyr noe. Faglige hensyn må nødvendigvis være med og påvirke utvelgelses-prosessen, men innbyggernes innspill til hva som betyr noe er i denne sammenhengen vel så viktig. Innspill fra innbyggerne har derfor i flere tilfeller vært avgjørende. Dette begrunnes ut fra at verneverdige kulturminner ivaretas gjennom lovverk forvaltet av lokale, regionale og nasjonale aktører. Det kommunale arbeidet med kulturminner fokuserer på nyere tids kulturminner som har allmenn kulturhistorisk interesse, og ikke nødvendigvis automatisk vern.

4. KULTURMINNER I MELHUS

4.1 Tidslinje

Kommunens tidslinje er formet med inspirasjon fra elva Gaula som slynger seg nedover hele Gauldalen. Langs linjen er det satt inn punkter med ulike hendelser fra kommunens historie. Tidslinjen er utgangspunkt for både undervisning og opplevelser. Hvert punkt kan danne utgangspunkt for alt fra forelesning til debatt og oppgavearbeid. Hver tegning har en tilhørende tekst som beskriver den historiske hendelsen og dens betydning. Prosjektleder har vært Line A. Solbakken, punkter og tekst er utformet av Ronald Nygård, og tegningene er laget av Kjetil Strand.

4.2 Særegent for Melhus

Begrepet *sagabygda* ble lansert mange år tilbake, men ble så mindre brukt i en periode. I den senere tiden har begrepet blitt tatt frem igjen, og det er tydelig at kommunen ønsker å satse på å bruke sagatematikken i sin merkevarebygging. Et eksempel på dette er satsingen på Sagauka (første gang arrangert i 2014). Bakgrunnen for bruk av denne tematikken henger mye sammen med at svært mange hendelser i sagatiden fant sted nettopp i Melhus. Det finnes rundt 70 kildehenvisninger til ulik sagalitteratur som omhandler Melhus. I så måte er Melhus i en nasjonal særstilling. Mange kommuner bruker sagatematikk i sin merkevarebygging, men Melhus kan ut fra kildehenvisningene virkelig gjøre dette med rette. Kommunevåpenet for Melhus tar også sagatematikken i bruk gjennom å avbilde Einar Tambarskjelve med sin bue i spenn.

I Melhus kommunes estetiske retningslinjer er sagatematikken nevnt som en av tre viktige stikkord som beskriver kommunens identitet: vikingtid, skog og jordbruk og Gaulavassdraget.

Nærings- og organisasjonslivet har i lang tid brukt sagatematikken i sin merkevarebygging. Eksempler er logoen til Melhustorget og navn på bygninger som Vertshuset Buen, Thoragården, Høvdingen, Tambartun og Buen omsorgssenter.

Når det gjelder fysiske funn i Melhus er det lite som kan knyttes til sagatiden. Kulturminnene fra denne tiden er i all hovedsak steder det er knyttet historiske hendelser til. De immaterielle minnene i form av historier er like viktige som de materielle minnene. Hvor mange fysiske minner vi enn har er det uansett historiene knyttet til dem som gjør dem levende i dag.

Det er viktig å poengtere at Melhus er mer enn sagatid, og at omfanget og bredden av kulturminner er stort. Ut fra at tilknytningen til sagatiden er så omfattende er uansett dette en tematikk som er spesiell i kommunens historie, og temaet vil dermed få en viktig plass også i kulturminneplanen.

4.3 Eksempler på kulturminner

Utvalg til denne planen baserer seg på det registreringsarbeidet som er gjort frem til nå. Flere ulike kulturminner innen gjeldende kategorier, samt fraværende kategorier kulturminner gjenstår å registrere og må derav bli innlemmet i revideringer av planen. Minner som er utvalgt til denne planen er samlet satt opp i kap. 6, handlingsdelen, der tiltak er knyttet til hvert enkelt minne. I dette kapittelet trekker vi ut ett minne fra de ulike kategoriene vi har registrert innen, for å vise eksempler på kulturminner i Melhus. Vi har i all hovedsak registrert og valgt ut materielle faste minner i terrenget, samt bygninger. Når det gjelder bygninger er det gjort en gjennomgang av SEFRAK-registeret, som viser en oversikt over bygg satt opp før 1900. Det er herfra gjort et utvalg av bygninger med kulturhistorisk verdi. Dette vil si at med noen få unntak er bygninger satt opp etter 1900 ikke er med i denne utgaven og må innlemmes i neste rulling av planen. Noen bygningstyper kan ut fra dette mangle. En samlet presentasjon av alle registrerte kulturminner finnes som vedlegg 1. til planen.

Enkeltminner

1. Bautaer og minnesmerker

Bauta over Einar Tambarskjelve

Einar Eindrideson var født på Gimán ca 980, og ble en av Norges mektigste menn i sin samtid. I følge sagaen kjempet han om bord på Ormen Lange sammen med Olav Tryggvason i slaget ved Svolder ca år 1000, og der sa han de berømte ord: "For veik, for veik er kongens bue". I sagaen heter det at han var: "Den sterkeste mann og den beste bueskytter som har vært i Norge. Han var en framifrå skiløper, god i alle idretter og en modig kar, ættestor og rik var han også", og "den mektigste og gjeveste mann i

Trøndelag". Han ble gift med Bergljot, Håkon Jarls datter, og de hadde sønnen Eindride. Einar Tambarskjelve fikk et spent forhold til kong Harald Hardråde, og både han og Eindride ble drept av kongen i et bakhold i Nidaros i 1050. Bautaen reist 17. mai 1900 av ungdomslaget Heimhug. Bautaen over Einar Tambarskjelve er Melhus kommunes Tusenårssted. Et tusenårssted er et sted som en kommune eller en fylkeskommune har utpekt for å markere overgangen til 2000-tallet. I Norge ble det bestemt at fylkene og kommunene skulle velge seg ut hvert sitt henholdsvis fylkesvise og kommunale tusenårssted. Valget viser at kommunen har sett stedet og symbolikken som viktig. *Tekst: Erik Tofte og Line Anni Solbakken*

2. Fangstanlegg

Fangstgroper i Brudalen

I Brudalen under Kvernåsen mellom Grøtan og Brokalykkja er det registrert et fangstanlegg bestående av tre jordgravde groper med tydelige voller. Den største fangstgropa er nærmest rektangulær med et indre mål på 2,5 * 4 m. og en dybde på om lag 1 m. Sammenlagt har fangstlokalitetene vanskeliggjort elgens trekk gjennom dalen. Antakelig har det stått et gjerde mellom

gropene som har tvunget dyra til å gå seg fast i båsene av halvkløyvinger som var anlagt i botn av den traktforma konstruksjonen. Bruken av slike fangstlokaliteter antas å gå helt tilbake til steinalder. Ei fangstgrop i Oppland er ¹⁴C-datert til yngre bronsealder. Fangstanlegget i Brudalen kan også være svært gammelt. Fra 1730 ble det derimot straffbart å bruke denne jaktteknikken på elg og rein da artene var på randen av utryddelse. Den dag i dag kalles lokaliteten nærmest Kvernåsen for «Fangstgropa», - en ynda jaktpost. *Tekst og foto: Kjell André Brevik*

3. Ferdsel og samferdsel

Nyhuskleiva veghistoriske miljø

Nyhuskleiva veghistoriske miljø har minst tre ulike generasjoner vegger, som alle har vært konge-/hovedveger. På den nyeste finnes fire brusteder. Ved denne vegen finnes også et praktfullt kongemonogram. Området ligger på østsiden av Gaula, i svært bratt terreng, som i vest glir over i den fruktbare elvesletten i Gauldalen. Elven gikk til 1902 tett inn til berget, og var med på å gjøre området svært ufremkommelig. Gaula er karakterisert som Norges farligste flomelv, og de stadig skiftende elveløpene er nok en ab grunnene til at vegen ble lagt på og

langs fjellet øst for elven. Jernbanen går i dag gjennom området, og jernbaneanlegget har ødelagt deler av veg nr. 3 og har sprengt bort mye av kleivene hvor veg nr. 2 gikk. I den østre delen av området finnes en bratt fjell-/åsside, Nyhuskleiva. I den nederste delen av fjellsiden finnes tildels store jernbaneskjæringer. *Tekst: Sør-Trøndelag fylkeskommune, Foto: Line A. Solbakken*

4. Gravminner

78 gravminner på Melhus kirkegård ble vedtatt tatt vare på/vernet av Melhus kirkelige fellesråd 29. oktober 2009. Ola Storhaugen har registrert gravstener/monument på alle de fire kirkegårdene (som er i bruk). Kart, oversikt og bilder av alle gravminnene, mm. Er tilgjengelig for alle interesserte i Prestegårdslåna. Deler av Melhus kirkegård er også automatisk fredet, da den er fra middelalderen.

Gravfeltet på Skjeggstad

Rett vest for tunet på Skjeggstad, på en hjell eller avsats med utsikt over garden og Skjeggstadvatnet ligger gardsgravfeltet med sine åtte synlige gravminner. To av disse er svært lave og sirkulære markeringer, hhv. 6 og 8 m. i tverrmål, som kan tidfestes relativt til eldre jernalder. Det finnes også tre langhauger, den største 21 m. lang, og tre såkalte rundhauger. Den ene av disse er utstyrt med en kantkjede av stein i tillegg til en bautastein,

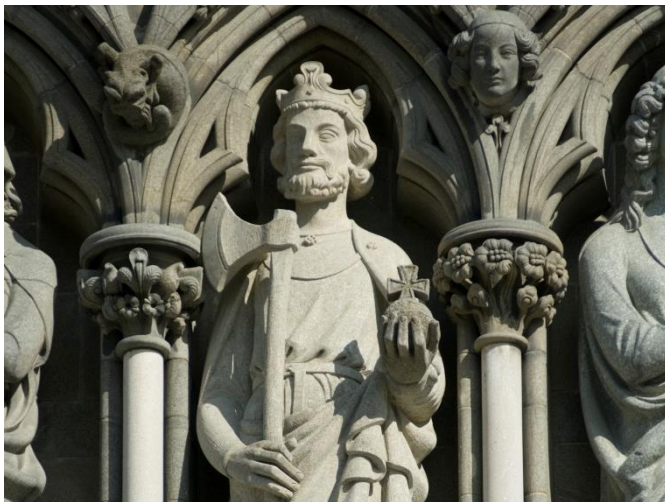
Jutulsteinen, og kan derfor kalles et gravanlegg. Bautasteinen ligger i dag på haugen. Ytterst mot nordøst ligger den vakre gravhaugen med fotgrøft som er avbilda her. Gravfeltet på Skjeggstad ble registrert i 2014 og er en unik kilde til bosetningshistorien i denne delen av Melhus kommune. Samtidig er det gjort svært få inngrep på lokaliteten. *Tekst og foto: Kjell André Brevik*

5. Grensesteiner og varder *Grensestein Melhus Flaa*

Steinen står langs dagens E6 og gammel Rv 50, og markerer gammel kommunegrense mellom Melhus, Flaa og Horg. Flå og Horg var egne kommuner før sammenslåing i 1964. *Tekst: Line A. Solbakken, Foto: Roar Dørum*

6. Gruver og steinbrudd *Klebersteinsbrudd i Klungen*

I dette området er det flere steinbrudd som ble oppstartet da kirkebyggingen i Norge tok til på 1100-tallet. Det største er Øyebruddet, og videre Klungen og Huseby. Det meste av stenen ble brukt til Nidarosdomen. Det ble antagelig ikke brutt noe særlig sten her mellom 1200-1300 tallet og fram til 1869. Da ble det derimot startet bryting igjen for å skaffe sten til restaureringa av Domen. Siden ble det brutt både i 1880, 1890, 1913 og i 1934. Noe senere enn det er ikke kjent. Siden det var et langt opphold i virksomheten etter middelalderen og fram til nyere tid, og ettersom det ikke

ble brutt ut de helt store mengdene på 1800- og 1900-tallet, er det fremdeles godt synlige spor etter brytning fra middelaldertid i disse tre steinbruddene. *Foto: NDR*

7. Hendelse, tro, tradisjon

Gudrunhula

Hele historien starter i Oslo, der seks år gamle Gudrun Klausen forsvinner på uforklarlig vis. Mistanken går i flere retninger, ikke minst mot taterne som kunne ha bortført henne. På samme tid var det stor virak omkring 14 år gamle Johan Fløttum fra Singsås, som var blitt kjent for sine synske evner. Aviser over hele verden skrev om Fløttumsgutten. Han ble raskt koblet inn i Gudruns forsvinning. Presset mot Johan Fløttum økte stadig, og han kom til at taterfølget hadde gått i land i Børsa.

Derfra hadde de tatt med seg Gudrun over Høllonda, og befant seg i Flåmarka. Fløttumsgutten reiste til Flå og ledet et følge som endte opp i Hørvåsen, utenfor et gammelt bjørnehi i berget. Her skulle taterne og Gudrun befinne seg. Det ble sprengt veg med dynamitt inn i hula fra flere kanter, og på det meste var over *ett tusen mennesker* samlet rundt stedet som ble kalt Gudrunhula. Men ingen ble funnet, og hele saken kulminerte like før jul, da et barnelik ble funnet i en kloakkum i Kristiania (Oslo) ved heimsplassen til Gudrun.

Foto: Roar Dørum. Tekst: (Fritt etter Endre Hugdal si bok: Taterjakta i Flå høstem 1907. Høle oppi Flå, utgitt 2003)

8. Hus og bygninger

8.1 Bolighus/våningshus

[Prestegårdslåna](#)

Prestegårdslånas eldste del ble bygget på 1720-tallet, mens Christen Lyster var prest. Vestre del av låna ble bygget i 1745.

Kommunen kjøpte bygningen, hagen og ca 7 mål tomt i 1959. Uthusene mellom låna og kirken ble revet, og kirkegården ble utvidet mot låna.

På 1980-tallet trengte man å utvide kirkegården ytterligere, og låna stod i fare. Foreningen

Prestegårdslånas Venner

ble stiftet, i 1984. I 1991 ble hus og hage midlertidig fredet, og i 1996 ble eiendommen fredet etter kulturminnelovens § 15 og § 19. I 2002 ble Prestegårdslåna og hagen omgjort til en stiftelse. Stiftelsen har ingen ansatte, men styret driver en omfattende virksomhet med istandsetting, kurs, møter, konserter, undervisning, hjelp til andre eiere av verneverdige hus, bokutgivelser mm.

I prestegårdslåna finner man interiør fra 1700-, 1800- og 1900-tallet. Det er gjort få endringer i bygningen etter 1929. I hagen er stabburet fra 1780 gjenreist, lysthuset fra 1700-tallet og stakitt og gjerde er rekonstruert.

Det er åpent i Prestegårdslåna hver lørdag hele året fra kl 12.00 til 14.00 med mulighet for omvisning, kaffeservering og en hyggelig prat. Det er gratis adgang. Hele året kan man bestille omvisning og foredrag. *Foto: Prestegårdslåna*

8.2 Mindre uthus i/nær tunet

Stabburet på Lunde 200/4

Tett inntil E6, cirka en kilometer fra Lundamo stasjon, finner vi gården Lunde. Våningshuset har blitt flyttet fra Soknedalen og har en uvanlig byggeskikk for området. Tradisjon sier at bygningen antakelig ble bygd som kapteinsgård av en Selbygg som hadde deltatt på riksforsamlingen på Eidsvoll, og som ble

inspirert av byggeskikken sørpå. En sorenskriver fikk flyttet bygningen til Lundamo og hadde sitt kontor her. Gårdens stabbur er også uvanlig for området både i byggestil og størrelse. Det ble opprinnelig bygd av Forsvaret som beredskapslager/kornlager. Kornet ble lagret i ulike binger, og hver bonde hadde plikt til å fylle så og så mye korn oppi sin bing. Her har det også muligens vært oppbevaringsplass for noe «hemmelig» eller noe som måtte passes ekstra godt på, da det er jerngitter foran bygningens vinduer. *Foto: Melhus kommune, tekst: Andrea Hånes*

8.3 Driftsbygninger i tunet

Gravråk Nordre 86/19

Fra E6 ved Øya landbruksskole, kan man se et stort monument av en driftsbygning på storgården Gravråk Nordre. Bygningen ble bygd i 1878 i teglstein og reisverk over 2 etasjer. Rundt år 1900 ble bygningen tilbygd. Den lengste siden av bygningen måler hele 64 meter og vises derfor godt i landskapet. Gården har også en forholdsvis lang Trønderlån med sine 36 meter. En del av våningshuset ble i sin tid benyttet som festlokale for

offiserer. Driftsbygningen er et klassisk eksempel på at man fra slutten av 1800-tallet gikk over fra å ha en bygning til hvert bruk, til å samle «alle» funksjoner under et tak. «rødlåvene» har derfor blitt et kjent element i jordbruksområdene på Melhus. *Foto: Melhus kommune, tekst: Andrea Hånes*

8.4 Hus i utmark

Bybot 126/1

På gården Bybot finner vi i utkanten av dyrkamarka et sommerfjøs. Fjøsset ble trolig bygd i 1879 i lafta tømmer uten kledning. Taket har sannsynligvis opprinnelig bestått av torv, men har i dag fått bølgeblekk. Bruken av sommerfjøs stammer fra en eldre type jordbruk, der innmarka først og fremst ble benyttet til åkerbruk. Fjøsene ble ofte plassert i skillet mellom utmark og innmark, og her ble kyrne melket i beitesesongen.

Sommerfjøsset på Bybot

befinner seg også i skillet mellom utmark og innmark. En viktig funksjon for sommerfjøsene, var at mest mulig av gjødsla skulle kunne samles for benyttelse på åkrene. De ble derfor ofte plassert slik at døråpningen vendte mot utmarka, mens gjødselgluggen var i motsatt ende, mot åkeren. Sommerfjøsene ble ofte bygd av gjenbruksmaterialer og gikk ut av bruk midt på 1900-tallet eller tidligere. Det finnes derfor få bevarte slike bygninger i dag. *Foto: Melhus kommune, tekst: Andrea Hånes*

8.5 Seteranlegg

Innstuvollen 256/8

På Innstuvollen finner vi et godt bevart setermiljø bestående av seterstue, løe og fjøs. Stua er i lafta tømmer, mens gangen og kjøkkenet er i bindingsverk, kledt med tømmermannspanel. Bygningen har torvtak og er satt opp på ny grunnmur. Fjøsset er i en etasje i ukledt tømmer og bindingsverk. Løa (Hyllu' på dialekt) har innskripsjonen 1891, men det er uvisst om dette angir bygningens alder. *Foto: Melhus kommune, tekst: Andrea Hånes*

8.6 Industri og næringsbygg (kraftverk, mølle, fabrikk, sagbruk, verksted osv)

Borkan 137/6

Midt i sentrum av Ler, helt inntil E6, finner vi næringsbygget Borkan. Bygget bestod opprinnelig av ei Trønderlån fra 1834, men bygningen er i dag sammenbygd (?) med et byggverk i stein og treverk over tre etasjer fra 1951. Bygningsmassen er tilbygd i flere omganger, både på 18- og 1900-tallet. Borkan tilhører firmaet Brødrene Flaarønning As, en familiebedrift som ble etablert i 1868. Bygningene har huset mange funksjoner, blant annet

garveri, fargeri, salmakeri, smie og salmakerverksted. Foto: Melhus kommune, tekst: Andrea Hånes

8.7 Offentlige bygninger

[Høllonda kirke](#)

Høllonda kirke 1848. Den første kirka her på Krokstad ble bygd i 1681, da de to gamle kirkene på Kolbrandstad og Grøtan ble nedlagt. Det er også funnet gravhauger her, så her er det gravlagt høllondinger i tusen år. Denne første kirka brant ned i 1724. I 1728 sto ei ny kirke ferdig, og den omtales som ei lita langkirke med et lite klokketårn midt på. Da presten Niels Dahl kom til Melhus prestegjeld, mente han at denne kirka var alt for lita for skogbygdene på

Høllonda, og han ble pådriver for at det ble bygd ny kirke noen år senere. Denne nåværende kirka sto ferdig i 1848, og ble innviet av biskop Darre. Byggmester var Erik J. Trotland som da var 80 år gammel. Tekst: Erik Tofte, foto: Line Anni Solbakken

8.8 Annet

[Vassfjellmasta FM og TV sender](#)

Vassfjellet tårnet er ett ledd i utbyggingen av fjernsyn og FM nettet i Norge på begynnelsen av 1960 tallet. Masta er omtalt i flere artikler i bedriftsavisen *Verk & Virke*. I artikkelen «Fullfart i fjernsyn – utbyggingen» (nr 1/1962 s. 18 – 21) er det bilde av den provisoriske senderen som ble prøvd 19/12 1961 og som ble satt i drift 21/12 1961. Dette medførte at Trondheim fikk fjernsynsdekning, noe som av Adresseavisen ble omtalt som en julegave.

I nr. 4/1962 finner vi også en egen reportasje om Vassfjellet s. 18 – 21. «Trøndelags-jul i fjernsynets tegn» Her er det både bilder og intervjuer. Et av bildene har teksten: «93meter høy er masta på Vassfjellet, som ligger 710 meter over havet. Den provisoriske fjernsynsmasta står i forgrunnen til venstre. Den gamle FM-antenna til høyre». I nr. 3/1962 s. 30 -31 står artikkelen «Tryvasstårnet åpnet offisielt». Det skjedde 11/9 1962. Her er det nevnt mange sendere som blir matet av Tryvasstårnet bla. Vassfjellet ved Trondheim.

Senderen har signatur: VAT. Kilde: Arve M Nordsveen, telemuseet, Foto: Roar Dørum

8.9 Hele anlegg

Grøset 13/1

Vakkert til, høyt oppe i lia med en flott utsikt, finner vi den gamle gården Grøset. Her har tiden på mange måter stått stille, og det er grunnen til at vi i dag finner et godt bevart og autentisk gårdsanlegg.

Gården består av våningshus, låve og to stabbur. I en innskrift på våningshuset finner man rester av årstallet 1837, men bygningen er nok eldre. Husene har stort sett stått uendret fra tidlig på 1800-tallet og har usedvanlig mye originalt interiør og eksteriør

bevart. Dette gir gården en høy grad av autentisitet og er derfor svært verneverdig. Tradisjon sier at brukerne her fra gammelt av, drev med fjordfiske og hadde naust og seilbåt på Øysand. På 1960-tallet ble det bygd ny driftsbygning og bolighus nedenfor det gamle tunet. På den måten slapp man inngrep som ødela miljøet på gården. Grøset brukes i dag av eiers familie sommers tid. Området er et populært utfartssted, og en tursti/trimløype går like forbi. Eier av gården har i flere år tatt godt vare på husene, og de siste årene har det blitt gjennomført flere istandsettings-, sikrings- og restaureringsprosjekter støttet av bl.a. Norsk Kulturminnefond, Stiftelsen UNI, Melhus kommune, Melhusbanken og Sør-Trøndelag fylkeskommune og Stiftelsen Prestegårdslåna. Foto: Kristine Kaasa Moe, tekst: Andrea Hånes

9. Hustuffer og bosetting

Husmannsplassen Åsplassen

Det må ha vært knapt med matjord på Åsplassen, men vi vet at det allerede i 1761 bodde en flåbygg ved navn Ellev Sjursen her. En antar at det stod hus her fra før Ellev bosatte seg på stedet og her var det folk og fe å treffe fram til i hvert fall omkring 1877 da det ble holdt misjonsforening på «Tofteløkken». Plassen har nemlig gått under hele tre navn; først Tuftåsen, så Tuftlykkja og nå Åsplassen. Forleddet 'Tuft-' ses i sammenheng med garden Tuftan i Nordgrenda hvis eiendom plassen ligger på. Stua som i dag står på Åsplassen har kulturhistorisk verdi

i.o.m. at dette opprinnelig var buret på husmannsplassen Tufttrøa. Inntil 1941 var det ingen gjenværende hus på stedet, men da ble buret frakta hit av folket på Tuftan og har sia vært i bruk som hytte. I en bakkekant sør for huset ligger ei rektangulær forsenkning med tørrmur (4 * 5 m.) som tolkes som tufta etter ei eldre stue. *Foto: Melhus kommune, tekst: Andrea Hånes*

10. Industri og fremstilling

Flåkkå på Persmyra

Tjæremiler i myr, myrmiler, stokkeplatter, halvkløyvinger. Kjært kulturminne har mange navn. På og omkring Stormyra i marka øst for Kvål, finner vi mange eksemplarer av det som lokalt kalles *flåkkå*. I dag framstår mange av disse som runde, gjengrodde myrhull, mens andre fortsatt er brådjupe. Mange barn har fått klar beskjed om å holde seg unna flåkkå'n. Myrmilene er et midtnorsk fenomen med tyngdepunkt i Trøndelag. Vi finner dem praktisk talt ikke sør for Dovre eller Jämtland, ei heller nord for Børgefjell. De eldste er

knapt synlige på myras overflate og fra Nordmøre foreligger ei datering til sen vikingtid. Framstillingsmetoden var i enkelte bygder i bruk fram til 1800-tallet, men ble de fleste steder erstatta av bl.a. tjærehjeller. I korte trekk gikk metoden ut på å grave ut et myrhull, anlegge en plattform av halvkløyvinger med et sentralt «sluk» i og brenne ei tjæremile over. Tjæra rann så ned i den vassfylte botn og kunne auses ut etter kvalitet. Deretter tok naturprosessene over. Med vollen rundt har flåkkå'n på Persmyra et tverrmål på 15 m. *Tekst og foto: Kjell André Brevik*

11. Krigsminner

Flystripe på Øysand

Flyplassen på Øysand

Tyskerne etablerte seg på Øysand tidlig etter 9. april 1940. Allerede i august var flyplassen klar til bruk. Den var hele 1800 meter lang og 60 meter brei. Før dette, 8. mai, ble et forslag til plassering av flystripa lagt fram. Det var tre mulige flystriper som ble vurdert. Ett alternativ gikk i lengderetning sør - nord og var på 1200 meter, den andre gikk fra nordaust mot vest og var 1700 meter lang og den tredje, den som i store trekk ble gjennomført, gikk fra aust mot vest.

Utkastet fra 8. mai var laget etter grunnundersøkelser, som okkupasntene allerede hadde gjennomført, mindre enn en måned etter at tyskerne inntok Trondheim, og tre dager etter at de norske styrkene i Trøndelag kapitulerte. Det er hevdet at tyskerne måtte ha skaffet seg god kjennskap til Øysand allerede før krigen. Ved valget av flystripe var grunnforholdene viktige, men tyskerne tok også hensyn til høgspenledningene over Øysand. Derfra gikk også strømforsyningen til Ringvål sanatorium, og okkupasntene var redd for at strømbrydd vil skape vondt blod hos folk - at "Bauarbeite würde viel böses Blut under den Norwegern verursachen". Øysand som sted for flystripa ble forøvrig i begynnelsen også vurdert opp mot et alternativ på Byneset. Øysand ble tatt i bruk som såkalt feltflyplass. Både jagerfly og bombefly tok av og landet på Øysand. Det var ikke grus eller asfaltdekke, men derimot treplankdekke. Enorme mengder med plank gikk med til bygginga. Planken va levert av flere norske firma og arbeidet ble delvis utført norske arbeidere, fraktet til Øysand i busser fra Trondheim og innkvartert i bedehuset og ungdomshuset. Parkeringsplasser for fly ble anlagt med høge jordvoller til beskyttelse, og likeså ble det bygd hangarer i den austlige delen av området. Etter krigen ble trematerialet tatt vekk. I noen år ble flyplassen brukt som treningsareale for seilflygere, og fly tok av og landet på Øysand i organisert virksomhet helt fram til sommeren 1973. Etter det har det vært sporadisk bruk av flystripa, tidlig vår og haust, etter avtaler med grunneierne. Det er tre grunneiere av flyplassområdet, Øygårdene Garden, Gården og Gjerdet. Siste gang et fly tok av fra flystripa på Øysand var i 2005.
Tekst: Åsmund Snøfugl, foto: Melhus kommune

12. Landbruk og utmarkesnyttning

Tømmerfløtingsanlegg Løftarn ved Svensagfossen

Her har det vært sag og smie. Fundamentet til saga er nederst, som anlegg for de tunge delene av anlegget, spindelen og blad. Drivkrafta (kvennkallen) stod i murene. Om det har vært kvernbruk her, finnes det ingen sikker dokumentasjon på. Saga ble nedlagt på slutten av 1890-årene. Først på 1900-tallet bygde hans G. Hovind smie oppå murene der vasshullet stod. Med forskjellige innretninger fikk han både belgen og

smihammerna til å gå med samme vasskrafta. *Tekst og foto: Marte Aursand*

13. Minner langs pilegrimsleia *Ferjested i pilegrimsleia*

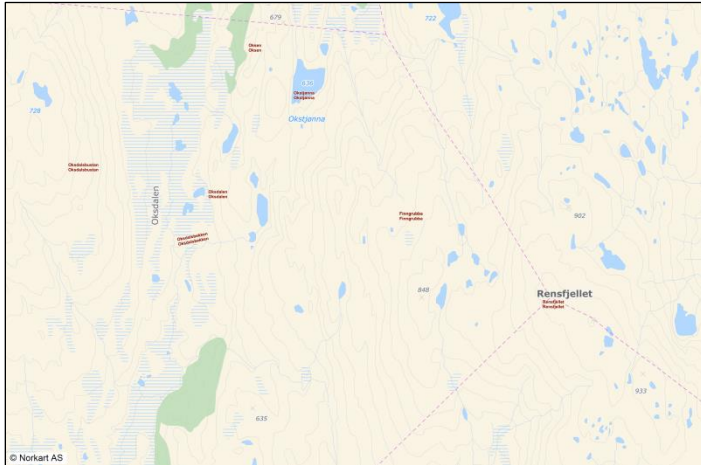
Det har i lang tid vært ferging av pilegrimer og andre ferdafolk over Gaula fra Øysand til Sundet gård. Denne fergetrafikken er omtalt i Aslak Bolts jordebok fra 1430 middelalderkirka ved og den pågikk mer og mindre fram til det ble bygd bru over Gaula i 1860 ved Udduvoll. Med oppsvinget av pilegrimsvandringen på slutten av 1990-tallet er den gamle tradisjonen med ferging av pilegrimer tatt opp igjen og dette er et populært innslag for moderne pilegrimer.

14. Sagabygda *Jarlshola*

Under en steinheller, Jarlshola i Bagøya ved Gaula, gjemte Håkon Jarl seg under sin flukt fra bøndene sammen med trelen sin Kark. Sagaen gir en livfull skildring av natten i Jarlshola. Herfra drog jarlen og trelen dagen etter til Tora på Rimol.”

15. Samiske kulturminner *Finngrubba i Oksdalen*

Nord for Samsjøen og like nordvest for Rensfjellet ligger Oksdalen. Helt inn mot kommunegrensa mot Klæbu, finner vi ei samling små tjønner. Det er i dette området *Finngrubba* eller *-grubben* ligger. Dette ved første øyekast merkelige navnet kan forklares ved hjelp av udokumenterte historiske opplysninger og kjente økologiske forhold på lokaliteten. Prefikset 'Finn-' indikerer at vi har med sørsamisk tilknytning å gjøre. Suffikset '-grubben' peker mot en

særlig attraktiv beskaftenhet ved området, nemlig at det tidlig på våren er lett tilgjengelige skudd i marka her. Dette tiltrekker seg migrerende gjess som bruker stedet som rasteplass. Denne opprottinga av bakken med nebb og mule på søk etter kjærkommen og næringsrik føde kalles *grubbing*. Stedsnavnet Finngrubba tyder på at dette området var verdsatt av sørsamene som førte sine dyr inn i Oksdalen, eller kanskje snarere ble ført av sine dyr nettopp dit. Et lite stykke nord for Finngrubben er det påvist ei fangstgrop som kanskje kan knyttes til jakt på villrein i eldre tid. *Tekst: Kjell André Brevik*

Kulturmiljø

1. Brudalen kulturmiljø (Grøtan, Hølonda)

I Brudalen ved Broka/Grøtvatnet, finner vi ei interessant og representativ samling av utmarkskulturminner. Alle ligger langs en eldre sti eller tømmerveg som i nyere tid har blitt avløst av en traktorveg. *Tekst og foto: Kjell André Brevik*

- 1) Kullmiler/reismiler (repr.kat. Industri og fremstilling)
- 2) Kullbrennertuft (repr.kat. Industri og fremstilling)
- 3) Fangstanlegg (repr.kat. Fangstanlegg)

2. Skjeggstadgrenda kulturmiljø (Hølonda)

På vestsida av Skjeggstadvatnet er det mange vitnesbyrd om levde liv. En kan godt si at dette kulturmiljøet strekker seg helt over til Eidsgrenda. Den svært gamle ferdselsvegen over Liin tyder på mye trafikk i området allerede i førreformatorisk tid. I tillegg knyttes jutulkasta på begge sider av Liin til det samme opphavssagnet. *Tekst og foto: Kjell André Brevik*

- 1) Steinalderfunn (repr.kat. *Hustuffer og bosetning*)
- 2) Skjulberga (repr.kat. *Hustuffer og bosetning*)
- 3) Hulveger (repr.kat. *Ferdsel og samferdsel*)
- 4) Gravfelt fra jernalder (repr.kat. *Gravminner*)
- 5) Bautasteinlokaltet (repr.kat. *Bautaer og minnesmerker*)
- 6) Opphavssagn (repr.kat. *Hendelse, tro, tradisjon*)
- 7) Husmannsplassen Hogstret (repr.kat. *Hustuffer og bosetning*)
- 8) Rydningsrøyser (repr.kat. *Hustuffer og bosetning*)

3. Litjsten og Dålåbrestan kulturmiljø (Horg, Lundamo)

Dette området kom i kulturminneprosjektets søkelys for alvor først etter Sagauka 2015 da det ble arrangert flere borgvandringar opp til Litjsten bygdeborg (registrert i 2009). I forbindelse med dette ble vi oppmerksomme på den sterke lokale tradisjonen om Dålåbrestan som samlingssted i historisk tid. I forbindelse med Sagauka 2016 ble det påvist flere arkeologiske kulturminner på denne særegne flata mellom landemerkene Litj- og Høgsten. I tillegg betegnes området som et svært viktig friluftsområde i

kommunens kartverk. Uten å regne med det største enkeltminnet i dette kulturmiljøet, nemlig den monumentale bygdeborgen, ender vi opp med minst fire kategorier i et viktig turområde for lokalbefolkninga. *Tekst og foto: Kjell André Brevik*

Foto: Gravminne ved stien på Dålåbrestan etter enkel vegetasjonsskjøtsel i 2016

- 1) Samlingssted (repr.kat. *Hendelse, tro, tradisjon*)
- 2) Gravminner (repr.kat. *Gravminner*)
- 3) Kullgrop (repr.kat. *Industri og framstilling*)
- 4) Gammel sti/hulveg (repr.kat. *Ferdseil og samferdseil*)

4. Stormyra og Stamtjønna kulturmiljø (Kvål)

Kulturminneregistreringa i Stormyrområdet mellom Vassfjellvegen og Flålykkja i Kvål viste at dette området hadde en iøynefallende tetthet av utmarkskulturminner som vi finner spredt også andre steder i Melhus kommune, men som sjelden ligger så samla som nettopp her. I dette tilfellet er det derfor ikke det unike ved enkeltminnene som er avgjørende for vurderingane mi, men snarere at de inngår i et større miljø som er lett tilgjengelig fra bebyggelsen på Kvål og som byr på

ulike kategorier (lista er ikke komplett). *Tekst og foto: Kjell André Brevik*

- 1) Tjæremiler i myr (flåkkå) (repr.kat. *Industri og framstilling*)
- 2) Torvhesjer, -dammer og -bu (repr.kat. *Landbruk og utmarksutnytting*)
- 3) Kanal/grøft (repr.kat. *Landbruk og utmarksutnytting*)
- 4) Dammen i Stamtjønna (repr.kat. *Landbruk og utmarksutnytting*)

5. Grøsetmarka kulturmiljø (Melhus, Nordgrenda)

I Grøsetmarka finner vi et spesielt miljø som preges av alle husmannsplassene som en gang lå her, mer eller mindre samtidige. På ett tidspunkt må det ha vært som ei «markabygd» her mellom Øyberget og Nordgrenda. På ett sted, Åsplassen, står det fortsatt ei bygning (framsideillustrasjonen) som kan betraktes som representativ for deler av arkitekturen på husmannsplassene i området. Denne ene bygninga gir derfor viktig innsikt i hvordan det kan ha sett ut på ei slik rydning i skogen. Ved husmannsplassen Langberga

ligger det en tradisjonslokalitet, - et jutulkast. *Tekst og foto: Kjell André Brevik*

- 1.) Husmannsplasser (repr.kat. *Hustuffer og bosetning*)
- 2.) Åsvegen (repr.kat. *Ferdseil og samferdsel*)
- 3.) Trollstenen (repr.kat. *Hendelse, tro, tradisjon*)

6. Klungen-Øyberget kulturmiljø (Melhus, Øysand)

Klebersteinsvirksomheten i og rundt Klungen utgjør et av Melhus kommunes prioriterte kulturminner i Fylkeskommunens liste. Kulturminneregistreringa har også avdekket en annen gruppe kulturminner som vitner om storstilt utnyttelse av naturressursene i dette området, nemlig en konsentrasjon av kullgroper langs stien fra Klungen og ut til Øyberget. Det har etter hvert vist seg å være mange kullgroper i Melhus kommune, men felles for mange av disse er at de ligger spredt og ofte enkelt- eller parvis, jfr. kap.

3.0 Litjsten og Dålåbrestan). I det aktuelle kulturmiljøet er det til nå registrert åtte sikre kullgroper innafor et relativt begrensa areal. Beliggenheten langs en mye brukt tursti gjør dette området særlig egna for å vise fram disse våre eldste kullmiler i et typisk skogsmiljø. Kanskje henger trekullproduksjonen sammen med klebersteinsindustrien like ved, men dette er fortsatt et åpent spørsmål. *Tekst og foto: Kjell André Brevik*

- 1) Kullgroper (repr.kat. *Industri og framstilling*)

7. Kulturmiljø Flå

På Flå finner vi flere kulturminner knyttet til ferdsel og samferdsel, og minnene ligger i relativ liten avstand til hverandre. Nyhuskleiva kulturhistoriske miljø er registrert i Askeladden, og er en potensiell perle som per i dag ikke er særlig tilgjengelig pga. beliggenhet bak jernbanespor. Minnet representerer tre ulike generasjoner veger som alle har vært konge/hovedvei. Her finner vi også et praktfullt kongemonogram innrisset i berget. Ikke langt unna

finner vi et kulturminne hentet fra NVEs temaplan, «Kulturminner i Vassdrag», hvor vi ser spor etter en kraftig forebygging av elva Gaula. Midt mellom disse to minnene finner vi en grensestein godt egnet til besøk. Grensesteinen markerer gammel kommunegrense mellom Melhus, Flaa og Horg. Ovenfor Nyhuskleiva finner vi Flå gamle kirkested. Eldste omtale av kirken er indirekte i 1432, da en skyldpart i kirkiu Flam lå til erkesetet. En ny kirke ble reist på samme sted, sannsynligvis i 1665-70, og dette var en langkirke av tømmer. Muligens stod den ferdig så sent som i 1686. Det var denne kirken Schøning i 1775 beskrev som “en liden Træe-Bygning, med et lidet Spir paa”. I 1713 het det i en besiktigelse at “kirken staar paa et farligt sted, saa det er høist fornødent at faa den flyttet”. I 1793 ble det så ved kongelig resolusjon gitt tillatelse til å bygge ny kirke, da den rundt 100 år gamle tømmerkirken på dette tidspunkt var forfallen og dessuten lå temmelig lite sentralt til i bygda. Gjennom årene er det ved pløying på den gamle kirkegården på Kirkflå funnet både skjelettresten, rester av kirkens tegltak og en gravstein med årstallet 1764 innrisset. En steinblokk som man antok var en av kirkebygningens hjørnesteiner, ble funnet litt høyere opp i lia i det samme området.

I tillegg til disse minnene er det registrert flere hulveger i området, men disse er ikke registrert pga. mangel på mulighet til digital kartfesting. Foto: Line Anni Solbakken

- 1) Nyhuskleiva veghistoriske miljø (repr. Kat. *Ferdsel og samferdsel*)
- 2) Forbygning Gaula (repr. Kat. *Ferdsel og samferdsel*)
- 3) Grensestein Melhus Flaa (repr. Kat. *Ferdsel og samferdsel*)
- 4) I tillegg ligger det minner fra Askeladden i nærheten, eks. flå gamle kirkested.
- 5) Det finnes også en hulveg i området, men disse er foreløpig ikke registrert pga. manglende mulighet for kartfesting.

8. Kulturmiljø Gamle Hovin

Eiendommen het Flaten, og var H. Midttømmes forretningseiendom. Her bygde Midttømme en stor, moderne butikk i 1902 og det ble drevet assortert handel i tre generasjoner fram til 1969. Gamle Hovin består av tre bygninger; butikklokalet med leilighet i andre etasje, bygget i 1902, stabbur og bolighus bygget i perioden mellom 1902-1920. Alle de tre bygningene, som av vernemyndigheten ved Sør-

Trøndelag Fylkeskommune karakteriseres som et «semi-urbant» miljø, har en høy grad av autentisitet og er verneverdig. Tidligere var det jernbanen med stasjonsbygningen og området rundt denne som var bygdas midtpunkt. Den gamle jernbanestasjonen ligger her fremdeles. Med ny motorvei, barneskole og behov for større dagligvarebutikk forflyttet sentrum seg og den gamle butikken ble stående tom og forlatt. Ofte går slike unike kulturminner som Gamle Hovin tapt, enten på grunn av forfall eller fordi de må vike for nybygg. I dette tilfellet ville bygdefolket ikke gi slipp på det gamle samlingspunktet. I 2001 kjøpte en gruppe mennesker i bygda de tre husene, for å sikre disse for fremtiden. Den gamle landhandelen har siden fungert som samlingspunkt, her har Hovin husflidslag sine møter og de har også etablert vevstue som er i flittig bruk. Det arrangeres alt fra pubkvelder, konserter, utstillinger, omvisninger for skoleklasser og andre interesserte samt også forskjellige typer kurs i gamle håndverksteknikker. Fra 2010 ble eiendommen organisert som en stiftelse, Stiftelsen Gamle Hovin, som har ansvar for eiendommen, og som vedlikeholder og restaurerer i henhold til antikvariske prinsipper.

Foto: Magasinet Norske Hjem/Frøyset. Bygningene på bildet er fra begynnelsen av 1900-tallet.

- 1) Butikklokalet, Flaten 236/12 (repr.kat. *Hus og bygninger*)
- 2) Stabbur 236/12 (repr.kat. *Hus og bygninger*)
- 3) Bolighus 236/12 (repr.kat. *Hus og bygninger*)
- 4) Hovin stasjon 236/13 (repr.kat. *Hus og bygninger*)

9. Kulturmiljø Sagastien

Sagastien har fått sitt navn fordi du her kan vandre rundt med sagalitteraturens Snorre som guide. Du kan stoppe opp på flere steder og lese fra Heimskringla om stedet, om personer og om hendelser som utspant seg der. Sagastien innebefatter per i dag

- 1) Arkeologiske utgravinger ved Melhusbrua. Under arkeologiske utgravinger sommeren 2004 og 2005 gjort funn som viser tydelige spor etter bosetting, med flere stolpehull og kokegroper. Stolpehullene viser hvor husstolpene sto i jernalderens gårdshus, og gir oss muligheten til å kunne rekonstruere hvordan menneskene levde sine dagligliv i denne perioden. På åkeren er det funnet spor etter livet mellom 200 f. Kr. og 500 e. Kr, fra førromersk jernalder til folkevandringstid. Beretninger fra tidlig i forrige århundre forteller om flere gravhauger i dette området. Under arbeidet med grustaket her, ble graven til en mektig kvinne fra slutten av 300-tallet åpnet. Kvinnen var gravlagt med smykker av gull og bronse, og glassbeger importert hit helt fra det europeiske kontinentet. I dag kan man se gjenstandene utstilt på Vitenskapsmuseet i Trondheim. Vi ser dessverre ikke lenger spor etter de andre gravene som etter sigende skal ha ligget her.
- 1) Jarlshola (repr.kat. *Sagabygda*)
- 2) Minnestein over Tora på Rimol (repr.kat. *Sagabygda*)
- 3) Bauta over Einar Tambaruskjelve (repr.kat. *Sagabygda*) Dette minnesmerket er også kommunens tusenårs-sted.

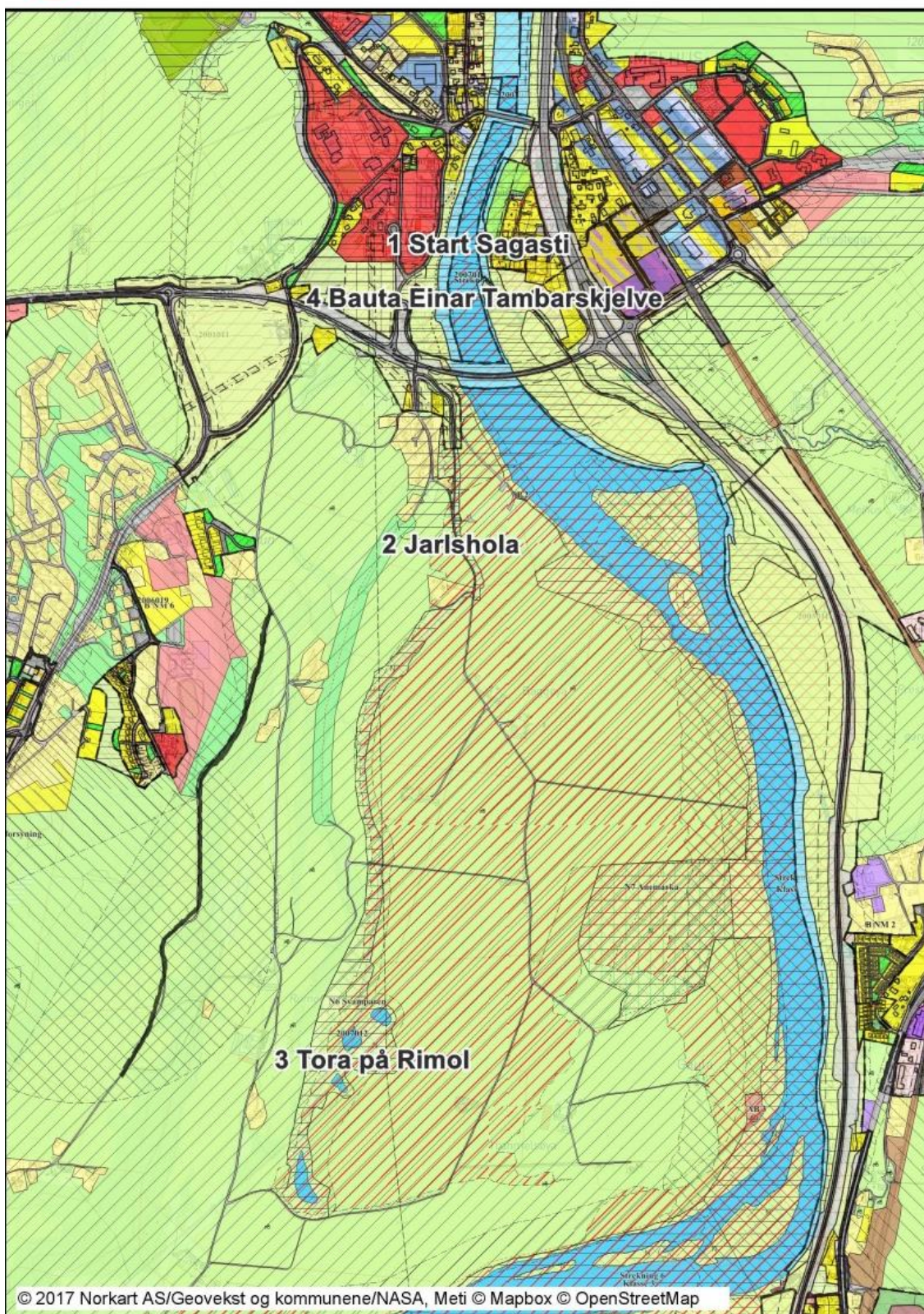

Sagastien

Dato: 08.09.2017

Målestokk: 1:15000

Koordinatsystem: UTM 32N

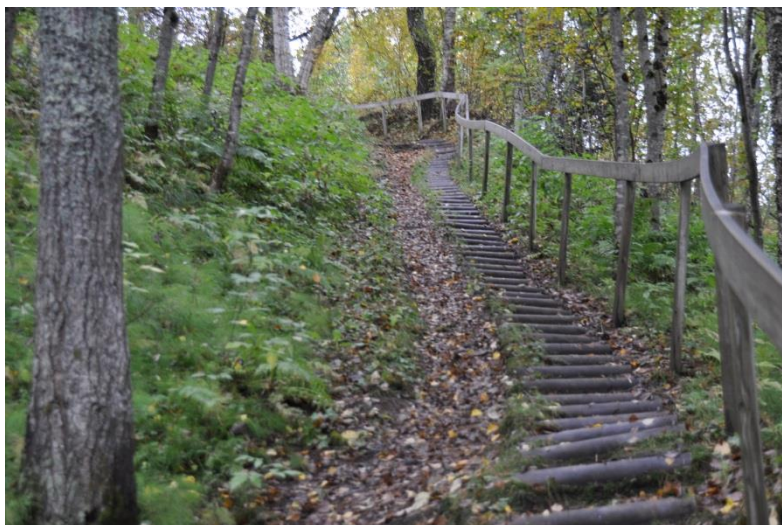
Sagastiens kulturminner markert over Melhus kommunes arealplan 2013-2025

Innsjøer og vassdrag		Bygning, uten Bygningspunkt	
	Innsjø		Bygning, uten Bygningspunkt
	Innsjøkant usikker	Bygninger	
	Innsjøkant		Bygningsdelelinje
	Elv/Bekk		Grunnmur
	Elv/Bekk kant usikker		Taksprang Bunn
	Elv/Bekk kant		Arkade
	Kanal/Grøft		Takriss
	Kanal/Grøft kant usikker		Takoverbygg
	Kanal/Grøft kant		Takoverbygg kant
	Elv/Bekk midt usikker		Trapp inntil bygg, kant
	Elv/Bekk midt		Veranda
TraktorvegSti			Bygningslinje
	Traktor/Kjerreveg midt		Taksprang
	Sti		Mønelinje
VEG			Låvebru
	Veg		Bygningsbru
	Veg	Stedsnavn og andre tekster	
	Ytterkant fortau	Abc	Navn på samferdsel
	Fortauskant	Felles for reguleringsplan PBL 1985 og 2008	
	Annet vegareal		Planens begrensning
	Midtdeler/Trafikkøy på bro		Formålsgrense
	Midtdeler/Trafikkøy	Kommuneplan/Kommunedelplan PBL 1985	
	Avgrensning mot annet vegareal		Annet byggeområde - nåværende
	Avgrensning mot avkjørsel		LNF-område
	Gang/Sykkelveg på bro		LNF-område i sjø og vassdrag - nåværende
	Gang/Sykkelveg		Vegareal - nåværende
	Parkeringsplass kant		Parkering - nåværende
	Autovern på bro		Grense for restriksjonsområde
	Autovern		Krav om reguleringsplan
	Vegdekkkant på bro		Grense for retningslinjeområde
	Vegdekkkant i tunnell		LNF-område hvor friluftsliv er dominerende
	Vegdekkkant		LNF-område hvor naturvern er dominerende
	Gang/Sykkelveg kant på bro	Kommuneplan/Kommunedelplan PBL 2008	
	Gang/Sykkelveg kant i undergang		Faresone grense
	Gang/Sykkelveg kant		Faresone - Ras- og skredfare
	Gangvegkant		Faresone - Flomfare
Matrikkel Bygning			Sikringsonegrense
	Bygning, Boligbygg		Sikringsone - Område for grunnvannsforsynin
	Bygning, Boligbygg		Sikringsone - Andre sikringssoner
	Bygning, Boligbygg		Støysonegrense
	Bygning, Boligbygg		Støysone - Rød sone iht. T-1442
	Bygning, Boligbygg		Støysone - Gul sone iht. T-1442
	Bygning, Fritidsbygg		Angitthensyngrense
	Bygning, Andre bygg		Angitthensynsone - Hensyn landbruk
	Bygning, Andre bygg		Angitthensynsone - Hensyn friluftsliv
	Bygning, Andre bygg		Angitthensynsone - Hensyn landskap
	Bygning, Andre bygg		Angitthensynsone - Bevaring naturmiljø
	Bygning, Andre bygg		Infrastrukturgrense
	Bygning, Andre bygg		Infrastruktursone - Krav vedrørende infrastr.
	Bygning, Andre bygg		Gjennomføringgrense
	Bygning, Andre bygg		Gjennomføringsone - Omforming
	Bygning, Andre bygg		Båndlegginggrense nåværende
	Bygning, Andre bygg		Båndlegging etter lov om kulturminner - nåvæ
	Bygning, Rammestill.		Detaljeringgrense
	Bygning, Igangsettingstill.		Videreføring av reguleringsplan
	Bygning, Midl. brukstill.		Boligbebyggelse - nåværende
	Bygning, Ferdigattest		Boligbebyggelse - fremtidig
	Bygning, Tatt i bruk (i GAB)		Fritidsbebyggelse - nåværende
	Bygning, Tiltak reg. (Meld.sak)		Sentrumsformål - nåværende
	Bygning, Unntatt fra saksbeh.		Sentrumsformål - fremtidig
			Tjenesteyting - nåværende

Tegnforklaring til Sagasti markert over Melhus kommunes arealplan 2013-2015

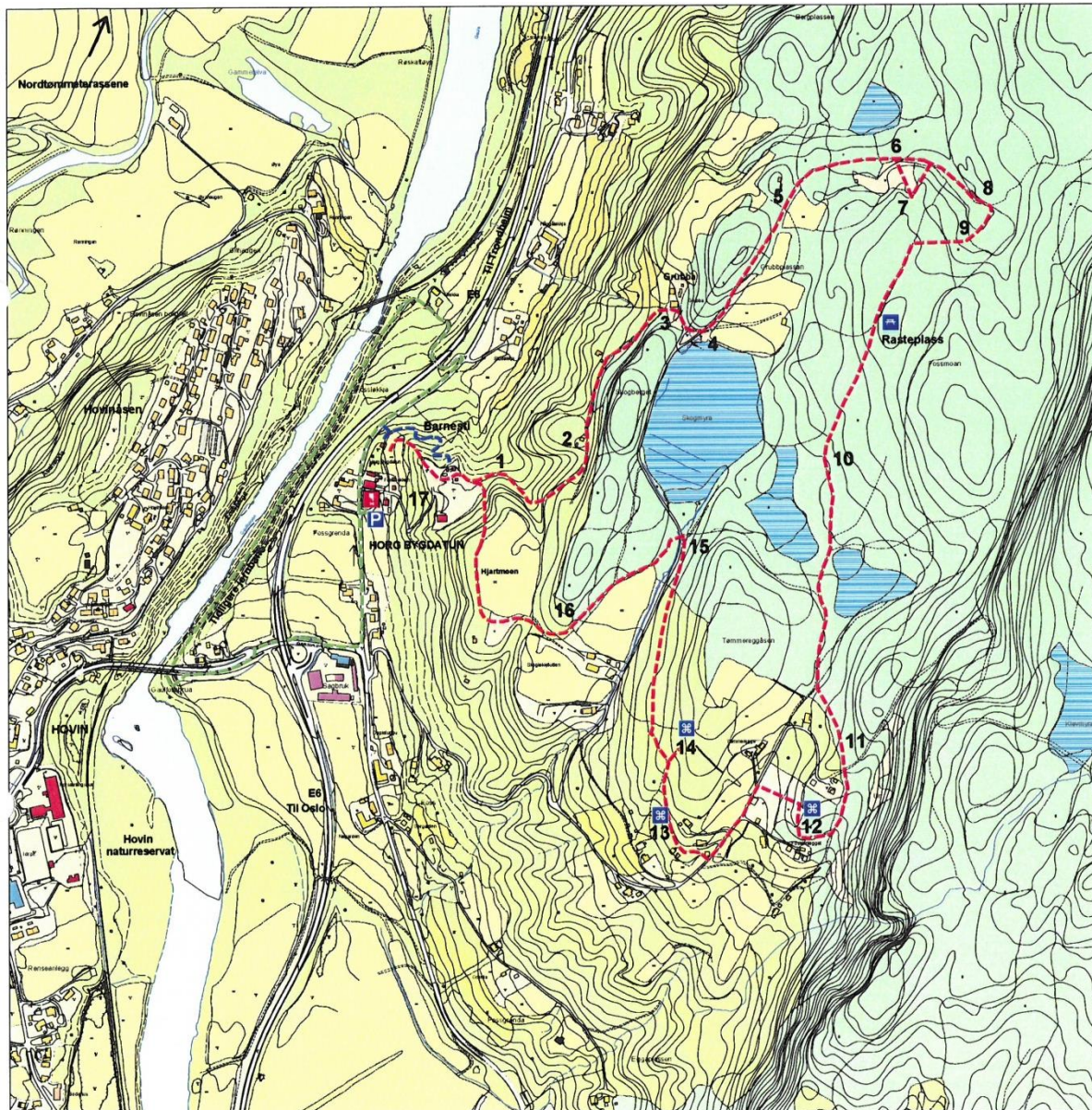
10. Kulturstien

Kulturstien starter fra Horg bygdatun på Hovin, og er en vandring gjennom en tusenårig historie. Kulturstien inneholder både natur og kulturminner. Naturminner er ikke menneskeskapte og omtales derav ikke videre i denne planen da dette er en plan for menneskeskapte minner (*kulturminner*). I kulturstien finner man følgende:

1. Utsiktspunkt
2. Husmannsplass (repr. Kat. *Hustuffer og bosetting*)
3. Konglomerat (*naturminne*, ikke kulturminne)
4. Torvhesje (repr. Kat. *Landbruk og utmarksnyttning*)
5. Stein med slipespor og skålgroper (repr. Kat. *Industri og fremstilling*)
6. Tjurrumile (repr. Kat. *Industri og fremstilling*)
7. Gatesteinsbrudd (repr. Kat. *Industri og fremstilling*)
8. Sagbruk (repr. Kat. *Landbruk og utmarksnyttning*)
9. Kolmile (repr. Kat. *Industri og fremstilling*)
10. [Fangstgrop](#) (repr. Kat. *Fangstanlegg*)
11. Isskuringsstriper på berg (*naturminne*, ikke kulturminne)
12. [Helleristning](#) (repr. Kat. *Hendelse, tro, tradisjon*)
13. [Høvdingegrav](#) (repr. Kat. *Gravminner*)
14. [Helleristning](#) (repr. Kat. *Hendelse, tro, tradisjon*)
15. Jernfremstilling (repr. Kat. *Industri og fremstilling*)
16. Konglomerat (*naturminne*, ikke kulturminne)
17. Botanisk sti (*naturminne*, ikke kulturminne)

Disse minnene er delvis registrert og kartfestet av fylkeskommunen, da de stammer fra før reformasjonen og dermed er automatisk fredet. Resterende minner er ikke registrert som enkeltminner, men inngår som en del av kulturstien.

Tegnforklaring:

- Du står her
- Parkering
- Severdighet
- Rasteplass

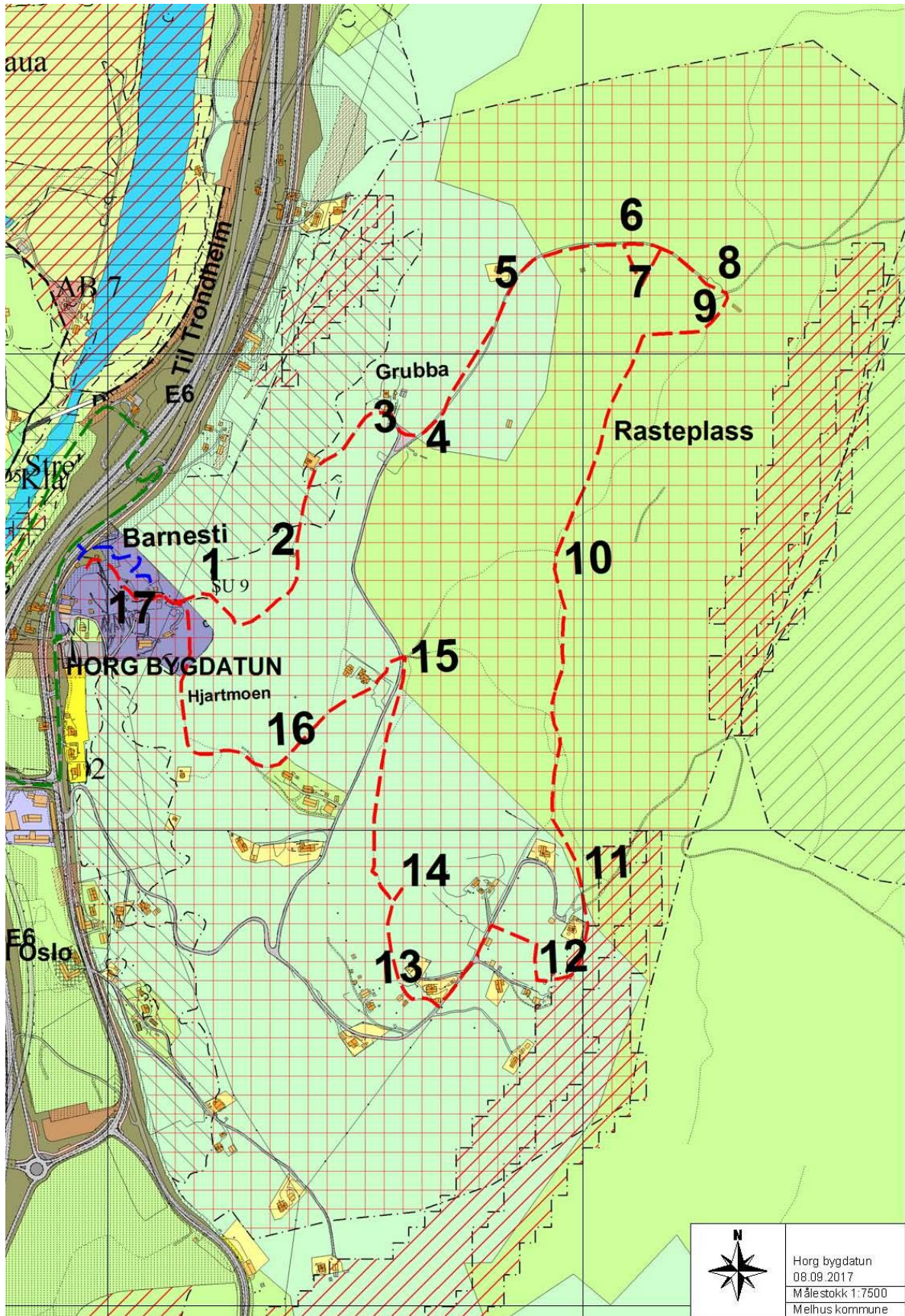
- **Kultursti** 4,1 km
- **Gammellina** 2 km
- **Barnesti**

1. Utsiktspunkt
2. Husmannsplass
3. Konglomerat
4. Torvhesje
5. Stein m/ slipespor og skålgroper
6. Tjurrumle
7. Gatesteinsbrudd
8. Sagbruk
9. Kolmile
10. Fangstgrop
11. Isskuringsstriper på berg
12. Hellerstning

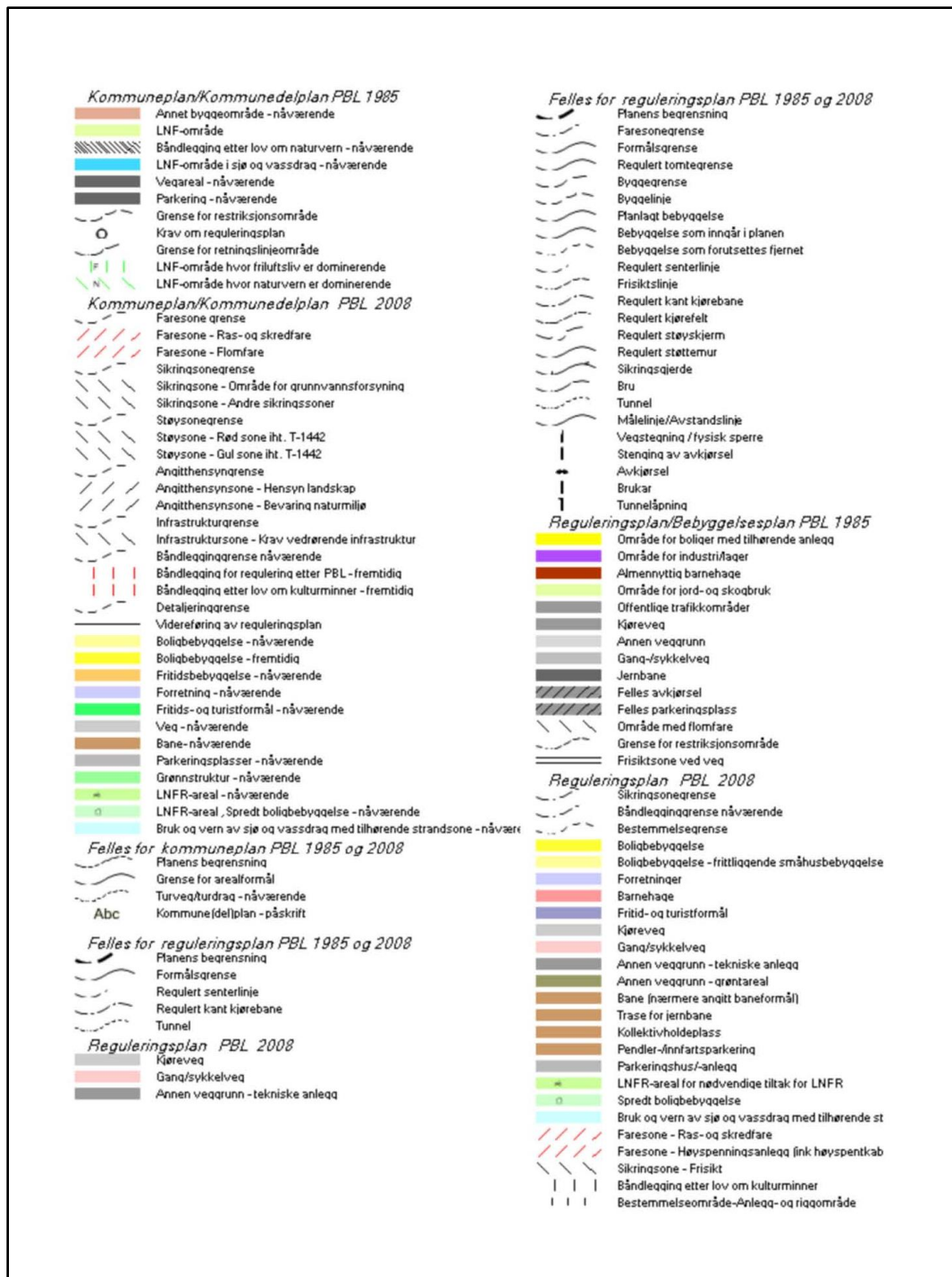
13. Høvdingegrav
14. Hellerstning
15. Jernfremstilling
16. Konglomerat
17. Botanisk sti

10/03/05
Kultur og fritid
 Utarbeidet av Kartavd.
 i Arealforvaltning

Kulturstien slik den er presentert på Melhus kommunes hjemmesider 2017

Kulturstien markert over Melhus kommunes arealplan2013-2025

Tegnforklaring til Kultursti markert over Melhus kommunes arealplan 2013-2015

Kulturlandskap

- **Langmyra**

Langmyra er et større myrområde i østhellingsa av Vassfjellet. Myra er relativt flat og ligger i et typisk barskogsterreng (hovedsakelig blåbærgranskog) avbrutt av åpne myrer. Ved nordenden av myra ligger en parkeringsplass og en enkel skiarena. Fra denne går den en skogsveg langs vestkanten av myra. Ovenom vegen

ligger det et hogstfelt. Myra er ellers påvirket av ei enkel langsgående grøft i nordøst, og det er nylig bygd en gapahuk på et fastmarksområde langt vest i myrområdet.

Det ble drevet utmarksslått på myra fram til 1930-tallet (pers. medd. Arnfinn Tanem) og det er rester av ei høyløe (høybu) i nordøst. Området ble ellers mye brukt til tjæreproduksjon i tidligere tider, og det er rester etter tjæremiler flere steder på myra.

Flatmyr og bakkemyr er de vanligste myrtypene på myra. Ellers er det et par mindre partier med planmyr med tendenser til hvelving som kan karakteriseres som svakt utvikla platåhøgmyr. Den minerotrofe delen av myra domineres av fattig og intermedier fastmattemyr, men det er også større partier med fattig mykmattemyr sentralt på myra. De minerotrofe delene har trolig vært brukt som slåttemyr, og utgjør om lag tredjeparten av myrarealet.

De nordlige delene av myrområdet, rundt den gamle høyløa, er dominert av fattigere myrvegetasjon, men trolig var det mindre skog i dette området tidligere. Endringer i hydrologien på grunn av grøfta og skianlegget i nærheten kan ha framskyndet gjengroinga og også endret forutsetningene for rikere myrvegetasjon.

I nordvest er fastmattene dominert av blåtopp og pors (*Molinia caerulea*, *Myrica gale*), dessuten er slåttestarr og rome (*Carex nigra*, *Narthecium ossifragum*) svært vanlige. Lenger sør er vegetasjonen mer lågvokst og artsrik med mye kornstarr, dvergjamne, bjønnbrodd og bjønnskjegg (*Carex panicea*, *Selaginella selaginoides*, *Tofieldia pusilla*, *Trichophorum cespitosum*) i feltsjiktet. Her står også blant annet svarttopp, gulstarr, engmarihand, breiull, fjelløyentrøst og vanlig myrklegg (*Bartsia alpina*, *Carex flava*, *Dactylorhiza incarnata* ssp. *incarnata*, *Eriophorum latifolium*, *Euphrasia wettsteinii*, *Pedicularis palustris*). I botnsjiktet dominerer myrstjernemose (*Campylium stellatum*).

De best utvikla slåttemyrpartiene finnes i de sørlige delene av myra. Fastmattemyr dominerer, men det finnes mindre partier mykmattemyr. Her finnes det også flekker med ekstremrik myrvegetasjon med mye engstarr og brunskjene (*Carex hostiana*, *Schoenus ferrugineus*).

Langmyra er svært stor myrlokalitet (over 400 daa), og inneholder store arealer gammel slåttemyr som er lite preget av gjengroing. Det er registrert en rødlista art, brunskjene (NT). Det er også rester etter høyløe og god kunnskap om tidligere bruk hos lokalbefolkningen. Forekomster av sørlige arter som pors og kvitmyrak (*Rhynchospora alba*) på Langmyra indikerer at myra langt på veg er en låglandslokalitet, i alle fall kan den plasseres langt nede i mellomboreal vegetasjonssone (Moen 1998). *Tekst og foto: Kartlegging av slåttemyr og slåttemark i Melhus kommune, Sør-Trøndelag 2011-2012, NTNU Vitenskapsmuseet.*

-Per, du har besøk.

-Å, va det i dag det!

5. OPPSLAGSDEL

5.1 Definisjoner

Kulturminne

Riksantikvarens definisjon sier at med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. I denne kulturminneplanen anser vi alle spor som kulturminner, også spor i form av løse gjenstander og tro og tradisjoner som ikke nødvendigvis er knyttet til et fysisk minne. Overordnet deler vi gjerne inn i materielle minner og immaterielle minner.

Materielle faste kulturminner

Betegnelsen brukes om fysiske jord- eller stedfaste kulturminner.

Materielle løse kulturminner

Betegnelsen brukes om fysiske kulturminner, i form av løse funn som er flyttbare.

Immaterielle kulturminner

For kulturminneforvaltningen er den immaterielle kulturarven knyttet til det vi ikke kan ta på ved et kulturminne. Dette gjelder for eksempel tro, tradisjoner, sagn, hendelser, kunnskap, ferdigheter, kunnskap osv. Et immaterielt minne kan stå alene, eller være knyttet til et sted eller en gjenstand.

Kulturmiljø

Et kulturmiljø er et område der kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Også naturelementer med kulturhistorisk verdi kan inngå i et kulturmiljø. Kulturmiljøer kan for eksempel være et byområde, ei setergrend, et fiskevær eller et industriområde med fabrikker og boliger.

Kulturarv

Kulturarv brukes som samlebetegnelse for materiell og immateriell kultur. Betegnelsen kulturarv blir særlig brukt i samarbeidet mellom kulturminneforvaltningen, arkivverket og museumssektoren, sammen med kommunene og lokale lag og foreninger.

Kulturlandskap

Kulturlandskap er alt landskap som er påvirket av mennesker. Betegnelsen brukes når det fokuseres på den menneskelige påvirkningen av landskapet, og særlig ofte om jordbrukslandskap.

Verdensarv

Verdensarven er kulturarv og/eller naturarv som er innskrevet på UNESCOs verdensarvliste. Verdensarvstedene utgjør en felles arv som er umistelig for hele menneskeheten, på tvers av landegrensene.

Fredet kulturminne

Et fredet kulturminne er et kulturminne som myndighetene tillegger så stor verdi at det må bevares for ettertiden. Et fredet kulturminne er automatisk fredet eller vedtaksfredet. En fredning er den strengeste form for vern. Fredning innebærer at inngrep/endringer må godkjennes av myndighetene. Lovene som benyttes i dag ved fredning av kulturminner, er kulturminneloven og svalbardmiljøloven.

Fredet kulturmiljø

Et fredet kulturmiljø er et kulturmiljø som myndighetene tillegger så stor verdi at det må bevares for ettertiden. En fredning er den strengeste form for vern. Fredning innebærer at inngrep/endringer må godkjennes av myndighetene. Lovene som benyttes ved fredning av kulturmiljøer, er kulturminneloven og svalbardmiljøloven.

Automatisk fredet kulturminne

Et automatisk fredet kulturminne er et kulturminne som er fredet direkte etter lov, uten særskilt vedtak.

Vedtaksfredet kulturminne

Et vedtaksfredet kulturminne fredes i dag gjennom vedtak etter kulturminneloven eller svalbardmiljøloven. Vedtaksfredninger etter kulturminneloven kan omfatte alle typer kulturminner yngre enn 1537, stående byggverk yngre enn 1649, kulturmiljøer og fartøy. Vedtaksfredninger etter svalbardmiljøloven kan omfatte kulturminner yngre enn 1945.

Verneverdig kulturminne

Et verneverdig eller bevaringsverdig kulturminne er et kulturminne som har gjennomgått en kulturminnefaglig vurdering og er identifisert som verneverdig. Betegnelsene verneverdig og bevaringsverdig betyr det samme og brukes om hverandre. De mest verneverdige kulturminnene er av nasjonal verdi. Det er først og fremst disse som fredes etter kulturminneloven. Kulturminner kan også ha regional eller lokal verdi. Normalt vil det være kommunene som sikrer vern av slike kulturminner ved hjelp av plan- og bygningsloven.

Representativitet

Kulturminnets representativitet sier om det er sjeldent av opprinnelse eller er det blitt sjeldent som resultat av historiens tilfeldige eller planmessige utvelgelse, og om det er representativt for noe som var vanlig i fortid eller som er vanlig i nåtid.

5.2 Databaser

Sefrakregisteret

Register over eldre bygninger og andre kulturminner. Bygninger oppført før år 1900 ble registrert, foruten ruiner og en del andre kulturminner. Registreringen ble i all hovedsak foretatt på 1980 og 90-tallet og er imidlertid noe mangelfull, man må derfor være oppmerksom på at det kan mangle bygninger oppført før 1900. En registrering i SEFRAK gir ingen automatisk vernestatus eller restriksjoner.

Askeladden

Askeladden er Riksantikvarens offisielle database over fredete kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Basen omfatter arkeologiske kulturminner som er automatisk fredet, eller som krever videre undersøkelser før fredningsstatus kan fastsettes (uavklart vernestatus), nyere tids kulturminner som er fredet, midlertidig fredet, vernet etter plan- og bygningsloven eller ansett som verneverdige.

Kulturminnesøk

Kulturminnesøk er en offentlig kartbasert nettportal som inneholder oversikt over kulturminner i Norge. Portalen administreres av Riksantikvaren. Kulturminnesøk viser informasjon om kulturminner registrert i Askeladden, og inneholder i tillegg nyere tids kulturminner registrert av kommuner og av publikum.

Arkivportalen

Nasjonal nettbasert søketjeneste på tvers av de enkelte arkivinstitusjonenes egne kataloger.

Primus

Database for registrering av gjenstander. Data herfra kan overføres til Digitalt museum såfremt ikke gjenstandene har knyttet til seg opplysninger som ikke kan ligge offentlig tilgjengelig. Registrering i denne databasen gjøres hovedsaklig av fagpersoner.

Digitalt museum

Nettside med digital søkebase for museumsgjenstander og immaterielle minner. Henter informasjon fra Primus og fra Digitalt fortalt.

Immateriellkulturarv.no

Nettside med database for registrering av immaterielle kulturminner. Databasen administreres av Kulturrådet.

Alle kan registrere direkte inn via minner.no.

Universitetsmuseenes samlingsportaler

Digital søkemotor for arkeologiske funn.

Nasjonalbiblioteket

Her kan du søke i det digitale biblioteket.

5.3 Lovverk og retningslinjer

Plan og bygningsloven

Kommunen har ingen *myndighet* gjennom Kulturminneloven, men kan gjennom Plan og bygningsloven, og oppretting av hensynssoner gi vern av kulturminner. Ved opprettelse av hensynssoner skal det angis bestemmelser eller retningslinjer til bruk i saksbehandlingen.

I kommuneplan:

- Hensynssoner med bestemmelser/retningslinjer, pbl § 11-8
- Bestemmelser til arealformål – pbl 11-10 og 11-11.
- Generelle bestemmelser – pbl § 11-9

I reguleringsplan:

- Arealformål LNFR med underformål vern av kulturminner og kulturmiljø, pbl 12-5.5
- Hensynssoner med bestemmelser - §12-6
- Bestemmelser til arealformål – pbl § 12-7

Pbl § 31 gir mulighet til å styre/unngå inngrep i verneverdige kulturminner, blant annet gjennom §31-1 *Ivaretagelse av kulturell verdi ved arbeid på eksisterende byggverk.*

Pbl § 29 gir kommunen muligheter til å styre utforming av nye tiltak.

- Byggesaksforskriften (SAK)
- Teknisk forskrift (TEK) gir diverse unntaksmuligheter fra bla. krav om energieffektivitet for bygninger som er fredet, regulert til bevaring eller som har annen form for vern i htt pbl, eller som oppfyller kulturminnefaglige kriterier for regulering til bevaring eller oppføring i kommunal verneplan (*RAs veileder om plan- og bygningsloven, s. 78*). TEK brukes ofte som argument for å foreta vesentlige endringer i verneverdige bygninger.

Kulturminneloven

Kulturminneloven gir den offentlige forvaltningen et ansvar knyttet til kulturminner.

§ 1. *Lovens formål, står det følgende: «Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.*

Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressurser som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet.

Når det etter annen lov treffes vedtak som påvirker kulturminneressursene, skal det legges vekt på denne lovs formål»

Kulturloven

Kulturloven gir den offentlige forvaltningen et ansvar knyttet til kulturarv.

I § 1.Føremål, står det følgende: «Lova har til føremål å fastleggja offentlege styresmakters ansvar for å fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleva eit mangfald av kulturuttrykk.» I § 2.Definisjonar står det vidare:

«Med kulturverksemd meiner ein i denne lova å skapa, produsera, utøva, formidla og distribuera kunst- og andre kulturuttrykk verna om, fremja innsikt i og vidareføra kulturarv delta i kulturaktivitet utvikla kulturfagleg kunnskap og kompetanse»

Under punkt b. er å verne om, fremme innsikt i og videreføre kulturarv satt opp som en plikt innen offentlig forvaltning. Loven sier derimot lite om hvordan dette skal gjøres.

Naturmangfoldsloven

Naturmangfoldsloven gir den offentlige forvaltningen et ansvar knyttet til kulturlandskap.

§ 33. f mål for områdevern

Verneområder på land, i vassdrag og i sjø etter dette kapittel skal bidra til bevaring av natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som også har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som bidrar til å opprettholde naturverdiene.

§ 36. landskapsvernområder

Som landskapsvernområde kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart.

Lov om eiedomsskatt til kommunane

§ 7. Kommunestyret kan fritaka desse eiedomane heilt eller delvis for eiedomsskatt:

- a) Eiedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagna ein kommune, eit fylke eller staten.*
- b) Bygning som har historisk verdi*

Fredede bygninger er per 2017 fritatt for eiendomsskatt i Melhus. Eiere av andre bygninger med kulturhistorisk verdi som er ilagt eiendomsskatt kan søke om fritak. Vedtak gjøres hvert år i henhold til nedenforstående lovtekst:

§ 10.Kommunestyret fastset kvart år i samband med budsjettet kva satsar og reglar som skal nyttast ved utskriving av eiedomsskatt for det komande skatteåret.

Økonomi og handlingsplan, Kultur og fritid

4.4.2 Formål

Lokal identitet skal ivaretas.

Sikre kommunens innbyggere et tilbud av lokale kulturopplevelser.

4.4.3 Behov og utviklingstrekk

Det er økende tilgang på saker innenfor området kulturvern. Dette krever et større engasjement fra kommunens virksomheter.

Estetiske retningslinjer for Melhus kommune, 12.03.2010

I innledningen til estetiske retningslinjer for Melhus kommune står det følgende:

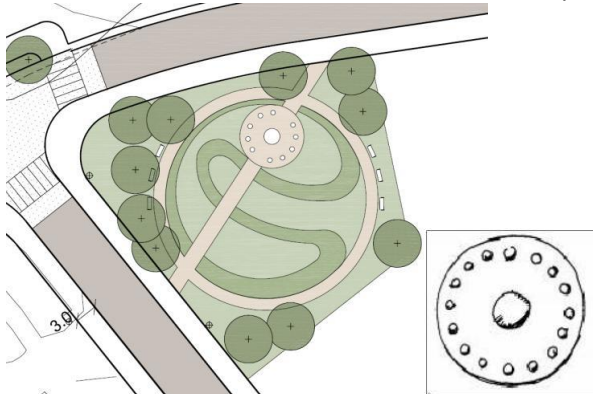
«For å utforme estetiske retningslinjer for Melhus kommune har det vært viktig å definere kommunens særtrekk»... «Melhus kjennetegnes også som sagabygda. Det er gjort mange og store arkeologiske funn i kommunen. De fleste av kommunens kulturminner er helleristninger, høvdingegraver, der den på Foss er den viktigste, og eldre bosetninger fra vikingtiden.»

Kommunens identitet kan beskrives med følgende stikkord:

- *Vikingtid*
- *Skog og jordbruk*
- *Gaulavassdraget*

«I detaljering av Melhus sine bygninger og gatemøbler bør Melhus identitet ivaretas. Dette kan gjøres ved å innlemme elementer fra vikingtid, skog- og jordbruk og Gaulavassdraget i utforming av for eksempel lyktestolper, benker, søppelstativ, kumlokk og bygninger.»

I forhold til utenomhusarealer vises det eksempelvis til denne figuren:

Figur 8: Park inspirert fra vikingtid

Gårdsbruk

Trønderlån er en viktig del av stedets lokale byggeskikk som vi ønsker å bevare, det gjelder også den tradisjonelle bruken av fargene kvitt, bonderødt eller oker. Ny bebyggelse i tilknytning til gårdsanlegg, både våningshus og driftsbygninger, skal tilpasses eksisterende byggeskikk. Ved prosjektering av nye bygninger skal det tas hensyn til tundannelse og farge, slik at gårdsbrukenes fremtoning er enhetlig og ryddig.

Retningslinjenes virkeområde

For å kunne vurdere et tiltaks estetiske sider i forhold til omgivelsene bør det, i tillegg til forhold til nabobebyggelse, som presentert i del 2 og 3, inngå en vurdering av overordnede landskapshensyn og kulturminner.

Kulturminner

§ 12-7, nr. 1: I reguleringsplan kan det i nødvendig utstrekning gis bestemmelser til arealformål og hensynssoner om følgende forhold: *utforming, herunder estetiske krav, og bruk av arealer, bygninger og anlegg i planområdet.*

Ved byggetiltak nær/i kulturminner skal det legges særlig vekt på forholdet mellom tiltaket og kulturminnet. Å bygge innenfor kulturminner krever forståelse for kulturminnets art og betydning.

- Ny bebyggelse må forholde seg til kulturminnet på en bevisst og reflektert måte, og der det er mulig skal byggetiltak oppføres i samme stil som kulturminnet.
- I noen tilfeller kan kontraster være et viktig stikkord i utforming av bygg- og anleggstiltak i nærheten av kulturminner. Det nye kan, ved å danne kontrast til det eksisterende kulturminnet, skape historisk dybde og spenning i bygningsmiljøet.
- Dersom kulturminnet har høy verneverdi stilles tilsvarende høye krav til utbyggingsprosjektet.
- Det må legges vekt på å bevare karakteristiske kulturlandskap, kulturminner, kulturmiljøer og enkeltstående eksempler i området.
- Kulturminner bør sees i sammenheng med landskapet de er en del av. Det innebærer at tilstrekkelige arealer rundt objektene skjermes mot utbyggingstiltak som kan gi uheldige visuelle virkninger sett i sammenheng med verneobjektet. Dette inkluderer også arealer med vegetasjon som naturlig hører til rundt fornminnet. Om nødvendig gis konkrete krav til avstand i plan. I tillegg sier kulturminneloven, § 6, at et automatisk fredet kulturminne skal ha en sikringssone på et fem meter bredt belte, regnet fra kulturminnets synlige ytterkant. Søknader som berører kulturminner, må sendes på høring til ansvarlig myndighet. Kulturminner bør fortrinnsvis legges som hensynssoner i kommuneplanen.

5.4 Tilskudd

På Melhus kommunes hjemmeside finnes en oversikt over steder å søke om ulike tilskudd knyttet til bevaring av kulturminner. Oversikten har lenker til mer informasjon om betingelser, søknadsfrister osv.

5.5 Relasjon til regional plan for kulturminner kommuneplanen

Kulturminner fra Melhus som er nevnt i regional plan for kulturminner er følgende:

Fornminnelisten:

Kulturmiljø Foss, Hovin: Variert kulturmiljø med helleristninger, gravhauger, kullmiler, steinbrudd, kirkested, fangstgroper og jernvinne mm. Lette tilgjengelig ved kultursti og Horg Bygdatun.

Overvåkingslisten:

Foss, Hovin: Helleristninger: (id 8398, 28252, 46077, 47807, 47809, 55782, 57534, 67786, 73203, 74396). Gyllan: Helleristning (id 74397). Rødde: Helleristninger (id 73213). Lyng: Helleristninger (id 55786). Røskaft: Helleristning (id 66583). Røskaft: Gravfelt (id 18199). Litjsteinen: Bygdeborg (id 135582). Valderås: Skålgroper (id 123029). Skjerdingsstad: Helleristninger (id 97548, 97550- 97551). Grinni (Grinde): Kirketuft (id 46100). Brannåsen: Veianlegg, gravhaug etc. (id 127920, 127933-127935, 127941, 136668, 136764, 66586). Klungen: Kleberbrudd (id 114815). Krokstad: Gravfelt (id 66584). Ven og Stenset: Bygdeborg (id 16895) og gravfelt (id 55790).

Liste nyere tids kulturminner og –miljøer:

Medalhusområdet: Kulturmiljø nær Melhus sentrum med historie tilbake til forhistorisk tid, knyttet til Asbjørn av Medalhus. I området ligger blant annet flere gårder, prestegården med Prestegårdslåna og Melhus kirke. Lofossen kraftstasjon: Bygget i 1914, påbygget i 1931. Det første aggregatet fra 1914/15 er i sin helhet bevart. Svært autentisk miljø med museumssamling.

5.6 Relasjon til kommuneplanen

Kommuneplanens arealdel

Kultur og natur påvirker hverandre. Dette må vi hele tiden ha i mente når vi planlegger fremtidens utnyttelse av alt areal. Naturen har til alle tider gitt premisser for menneskelig aktivitet, vi har måttet tilpasse oss naturkreftene og naturlovene. Menneskets aktivitet har likeledes påvirket naturen, noe som har ført til at også naturen har tilpasset seg, med både positive og negative konsekvenser. Negativt i den forstand at ikke all menneskelig aktivitet har vært bærekraftig, noe som har medført blant annet miljømessige ødeleggelser. Positivt i den forstand at mange av de menneskelige aktivitetene i naturen har satt spor som kan fortelle oss noe om hvordan menneskene før oss levde og virket. Ut fra dette er det viktig å se temaene; *Landskap, kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljø* i nær sammenheng når man skal utvikle og rullere planverktøy for utnyttelse av kommunens areal.

Landskap og kulturlandskap

Ordet landskap er et samlenavn på våre fysiske omgivelser, både naturgitte og menneskeskapt. Med kulturlandskap mener vi landskap som er formet av menneskers liv og virke opp gjennom tidene, eller landskap som på forskjellig vis bærer i seg forestillinger som påvirker mennesket. Det samiske landskapet kjennetegnes for eksempel ved sin sterke symbolverdi. Kulturlandskap er dermed den del av landskapet der natur og kultur møtes. I kommunens arealdel vises det til 4 særskilt verdifulle kulturlandskap i Melhus kommune. Disse er definert av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag i samarbeid med kommunen. Dette er kulturlandskap fra landbruket. Denne utvelgelsen stammer fra rapporten «Oppfølging av særlig verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag», 2005. Oppfølgingsrapporten baserer seg igjen på «Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap, sluttrapport 5/96», der flere en 4 kulturlandskap er definert i Melhus. I kommuneplanens arealdel er det lagt inn hensynssoner med retningslinjer:

7.12 Kulturlandskap (§ 11-8 bokstav c)

Sonen angir områder der kulturlandskapsinteressene er dominerende og hvor hensynet til disse interessene skal vektlegges ved tiltak. Tiltak som forringer kulturlandskapet skal ikke tillates. Det vises til vedlegg temakart samt rapport "oppfølging av særlig verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag", 2005 fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag for ytterligere informasjon om verdiene i disse områdene.

Biologisk mangfold

Biologisk mangfold kan defineres som «variasjonen av livsformer, deres arvestoff og det kompliserte samspillet dette er en del av». Det biologiske mangfoldet påvirkes av mennesket, kultur påvirker natur. Det betyr at vi kan ha verdifulle forekomster av biologisk mangfold der menneskene eksempelvis har drevet med en spesiell form for jordbruk, industri eller annet. Menneskene har også fraktet med seg og innført stedsfremmende arter gjennom reiser og vandringer.

Etter naturmangfoldloven er slåttemark og slåttemyr definert som utvalgte naturtyper man skal vise aktsomhet ovenfor (*aktsomhetsplikten defineres i Naturmangfoldloven §6*). I kulturminneloven defineres kulturminner slik: «Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Reglene om kulturminner og kulturmiljøer gjelder så langt de passer også for botaniske, zoologiske eller geologiske forekomster som det knytter seg kulturhistoriske verdier til. Etter denne lov er det kulturhistorisk eller arkitektonisk verdifulle kulturminner og kulturmiljøer som kan vernes. Ved vurdering av verneverdier kan det i tillegg legges vekt på viktige naturverdier knyttet til kulturminnene». (*Kulturminneloven §2*). Vi ser også her at kultur og natur er nært knyttet sammen, og at også de biologiske verdiene er vektlagt også i kulturminneloven.

Kulturminner og kulturmiljø

Kulturminner fra før 1537 er automatisk fredet. Disse kulturminnene registreres og kartfestes av Sør-Trøndelag fylkeskommune. Kartfesting skjer i Riksantikvarens kartbase ved navn **Askeladden**. Data fra Askeladden overføres til kommunens kartverk, og ligger som et eget kartlag. Det er i tillegg utarbeidet et kart som viser områder der det vil være *sannsynlig å finne* eldre tids kulturminner. Dette kartet er også utarbeidet av fylkeskommunen, og er benevnt som **Kulturminneprognosen**. Data fra Kulturminneprognosen ligger også som et eget kartlag i kommunens kartverk. Kommunen har videre en rekke verdifulle kulturminner fra nyere tid som ikke har status fredet, og som dermed ikke er registrert i Askeladden. Disse kulturminnene registreres i Riksantikvarens kartbase *Kulturminnesøk*, som er en kartbase åpen for innsyn fra alle, i motsetning til Askeladden som er ment kun for offentlig forvaltning.

Melhus kommune har gjennom denne kulturminneplanen gjort et utvalg av nyere tids kulturminner som har så stor verdi at vi ønsker å verne dem gjennom hensynssoner. Kommunen har ingen myndighet gjennom Kulturminneloven, men kan gjennom Plan og bygningsloven, og oppretting av hensynssoner gi vern av kulturminner. Etter vedtak av hensynssoner må kartvedlegg til kommuneplanens arealdel oppdateres.

Askeladdens kart over fredede kulturminner er den viktigste kilden og verktøyet i kommunens plan- og byggesaksbehandling. Dette fordi kartet viser kulturminner fredet gjennom lov. Prognosekartet er viktig for å vite hvor vi må undersøke *om det finnes* kulturminner. Per i dag er løsningene i kulturminnesøk ikke gode nok til at de kan brukes i saksbehandling. Melhus kommune jobber med å gi innspill til Riksantikvaren på hvordan nyere tids kulturminner kan ivaretas gjennom utvikling av kartbasen.

I avsnittet om biologisk mangfold henviser vi til kulturminnelovens definisjon av kulturminner, hvor vi også finner en definisjon av *kulturmiljø*. Per i dag er det i Askeladden ikke registrert kulturmiljø i Melhus. Gjennom kommunens registreringsarbeid har vi imidlertid registrert flere kulturmiljø. Vi har tidligere sett at det gjennom Fylkesmannen er definert 4 kulturlandskap i Melhus, og et av disse er Tømmersletta. Tømmersletta har tradisjonelle bygningsmiljøer, med mange gamle bygninger bevart. Slik kan vi også finne et *kulturmiljø* i det definerte *kulturlandskapet*.

I kommuneplanens arealdel er det lagt inn generelle bestemmelser:

1.5.3 Kulturminner og kulturmiljø – krav til bevaring (§11-9 nr.7)

Kulturminner og bygninger med antikvarisk og kulturhistorisk verdi skal ivaretas i forbindelse med plan- og byggesaker. Ved byggesøknader og planbehandling skal eksisterende og planlagte forhold dokumenteres. Riksantikvarens nasjonale kulturminnedatabase Askeladden <http://askeladden.ra.no/sok/>, sammen med Kulturminneprognosen, er en viktig del av beslutningsunderlaget i kommunens plan og byggesaksbehandling.

Kommuneplanens samfunnsdel

Under overskriften «*Utfordringer og muligheter*» henviser planen til kommunens samfunnsansvar og kommunen som samfunnsutvikler. Det henvises videre til at det er ønskelig å videreutvikle kommunen som en attraktiv bosteds og arbeidskommune.

Under punkt 1.4 «*Folkehelse og livskvalitet*» står følgende: *Melhus skal være en foregangskommune innenfor folkehelsearbeid og skal ha fokus på forebyggende og helsefremmende arbeid, trivsel og livskvalitet for alle grupper av befolkningen.* Kulturminner kan blant annet brukes for å utarbeide attraktive løyper for friluftsliv og trening.

Under 1.6 «*Kultur og naturlandskap*» står følgende: *Melhus kommune skal gjennom sin arealplanlegging legge vekt på en langsiktig utviklingsstrategi der jordvern, kulturlandskap og langsiktig forvaltning av naturressurser er viktige forutsetninger. Strategi 1.6.3: Kartlegge viktige*

naturressurser, kulturlandskap og kulturminner og ivareta disse på en god måte gjennom kommunens arealplanlegging og bevisst forvaltning.

Under 1.7 «Næring», strategi 1.7.6 står følgende: *Legge til rette for reiseliv bl.a. ved å satse på flere overnattingsplasser for turister og andre tilreisende.* Kulturminner legger til rette for reiseliv gjennom å skape attraktive opplevelser.

Under 3.3 «Fritid» står følgende: *Melhus kommune skal være en kulturkommune. Gjennom ulike aktiviteter skal det legges til rette for god livskvalitet for alle. Melhus kommune skal i samarbeid med frivillige organisasjoner tilby varierte fritidstilbud. Strategi 3.3.1: Kommunen skal utvikle samarbeidet med skoler, barnehager, næringsliv og frivillige organisasjoner.* Kulturminner er en viktig ressurs både for å skape opplevelser, og for å formidle kunnskap.

5.7 Relasjon til kommunens daglige arbeid

I teksten under skisseres hvordan ulike virksomheter i Melhus kommune forholder seg til temaet kulturminner. Teksten viser hva avdelingene har behov for i sitt arbeid og hva de kan bidra med. Tekstene er med unntak av Bygg og eiendom skrevet av ansatte i de respektive virksomhetene.

Kultur og fritid

Allment kulturarbeid

Kultur og fritid arbeider med kulturminner med utgangspunkt i et kommunalt ansvar ovenfor å ta vare på og formidle kulturhistorien. Kultur og fritid har startet et prosessarbeid delt inn i tre hovedprosjekt. Registrering, forvaltning og formidling. Arbeidet går konkret ut på å organisere arbeidet innen disse prosjektene, med lag og foreninger, offentlige institusjoner, prosjektansatte og innbyggere som kompetanseinnehavere og praktisk utførende. Arbeidet går også ut på å fronte kommunens kulturhistorie gjennom ulike kanaler, som kilde til helse, kunnskap, identitet, merkevare, samhold osv. Kultur og fritids hovedkompetanse ligger i prosjektledelse og formidlingsarbeid. Virksomheten jobber tett med andre virksomheter i kommunen i dette prosessarbeidet.

Utviklingsseksjonen

Plan

Planavdelingen utarbeider planer på kommuneplannivå for fastsettelse av kommunens arealbruk, og restriksjoner i form av bestemmelser og retningslinjer

I dette arbeidet må hensynet til kulturminner avveies mot andre viktige verdier og hensyn.

Kulturminners iboende verdi kan eksempelvis være i konflikt med utbyggingsønsker, men de kan også være et tilskudd til bomiljøet dersom de utnyttes på riktig måte. Utviklingsavdelingen ber om utredninger når det gjelder kulturminner. Kulturminner kan ivaretas gjennom hensynssoner og indirekte gjennom arealformål.

Miljø

Utviklingsseksjonen (utviklingstjenesten og naturoppsynstjenesten) har gjennom miljøprosjekter og miljøtilsyn oppdrag knyttet til kartlegging, tilsyn, formidling og sårbarhetsvurderinger av kulturminner og kulturmiljøer i utmark. En styrket innsats innenfor dette feltet legitimeres i Miljøplan (temaplan til kommuneplan). Det er et særlig fokus på rester etter naturbruk i skog og utmark, særlig der dette er forutsetning for naturmangfold og ivaretagelse av utvalgte naturtyper, som slåttemark og slåttemyr. Dette arbeidet skal gi bedre grunnlag for forvaltning og hindre miljøkriminalitet. Et sentralt lovverk er kulturminneloven, plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven.

Skole

Utviklingsseksjonen samarbeider med kommunens skoler og barnehager når det gjelder formidling av ulike tiders kulturpåvirkning i landskapet. Slik settes kulturspor i sammenheng med nærmiljø, økosystemavhengighet, matproduksjon, forbruksmønstre og helse. Uteskole og bred faglig tilnærming står metodisk sentralt. Målet er å bidra til naturglede, stedstilknytning og omsorg for nærmiljøet.

Arealforvaltning

Landbruk og friluftsliv

Ved behandling av søknad om drenering av jordbruksjord og andre tiltak i landbruket skal det vurderes om tiltaket berører kulturminner. Temakart (askeladden) benyttes som regel for å skaffe opplysninger.

Spesielle miljøtiltak i jordbruket omfatter restaurering av gamle hus og i den forbindelse søker vi av og til hjelp av kulturminnemyndigheten (hos fylkeskommunen) til å bedømme prosjektene. Forskriften omfatter tiltak som ivaretar kulturminner og kulturmiljøer gjennom skjøtsel, vedlikehold og istandsetting etter kulturminnefaglige retningslinjer.

I forskrift om produksjonstilskudd er det miljøbestemmelser som skal ivareta kulturminner som for eksempel gamle steingjerder, rydningsrøyser og ferdsselsårer.

Innen friluftsliv er kulturminner ofte en ekstra dimensjon, og har i noen tilfeller blitt vektlagt i forbindelse med verdisetting av friluftsområder (temakart)

Landbruk uttaler seg også om kulturlandskap, hvor kulturminner ofte inngår som et viktig element. Skogbruket er pålagt å ta hensyn til kulturminner og mindre kulturmiljøer i skogen gjennom lov om skogbruk, forskrift om bærekraftig skogbruk og gjennom standarder for et bærekraftig norsk skogbruk (Levende skog). Levende skog standarden brukes i miljøsertifisering av skogbruk uavhengig av sertifiseringssystem. Kravpunktene er forpliktelser skogeierne må følge ved forvaltning av sin skogeiendom. Det er altså skogeiers ansvar å gjøre seg kjent med hva som er registrert av kulturminner i skogen og ta hensyn ved hogst og skogbehandling. I tillegg til å ta vare på automatisk fredede kulturminner, skal det også tas hensyn til andre kulturminner. Ved f.eks. søknad om bygging av skogsveger skal kulturminneavdelingen hos fylkeskommunen ha alle slike saker til uttalelse.

Kart og oppmåling

GIS, kart og oppmåling jobber mest med formidlingsbiten mht. kulturminner. Vi ser det som vår oppgave å presentere oppdaterte baser slik at vernet blir ivaretatt. Våre kartportaler henger seg på Riksarkivarens servere for å få ferske data til enhver tid. Jfr. Gisline Innsyn og den nye Web3 kartportal. Avdelingen er også involvert i innsamling og registrering av lokale kulturminner hvor vi bidrar med hjelp og råd, da disse registreringene ofte er geografisk bestemt med koordinater.

Avdelingen har videre stått for registrering av Historiske stedsnavn inn i kartbase. Disse er samlet inn av lokalkjente ressurspersoner. Disse navnene er fortidens kartbeskrivelse, og er viktige kulturminner.

Byggesak

Reguleringsplaner: her sender vi planer (og søknader om dispensasjon fra planer) ut på høring til bl.a. Fylkeskommunen, som er kulturminnemyndighet. Forholdet til kulturminner avklares, oftest med arkeologiske befaringer, utgravinger osv.

Byggesaker: hvis det søkes om rivning eller søknadspårliggende tiltak (jf. plan- og bygningslovens § 20-1) i et SEFRAK-registrert hus, sendes saken til fylkeskommunen som kulturminnemyndighet for uttalelse.

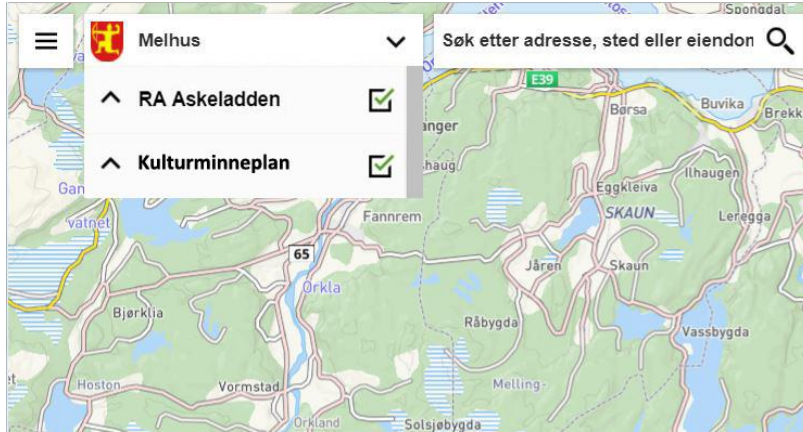
Bygg og eiendom

Som eier av bygg med kulturhistorisk verdi skal kommunen i all forvaltning ivareta disse på en god måte. Dette gjelder spesielt ved drift og vedlikehold.

5.8 Hvordan finne frem ved saksbehandling og planarbeid

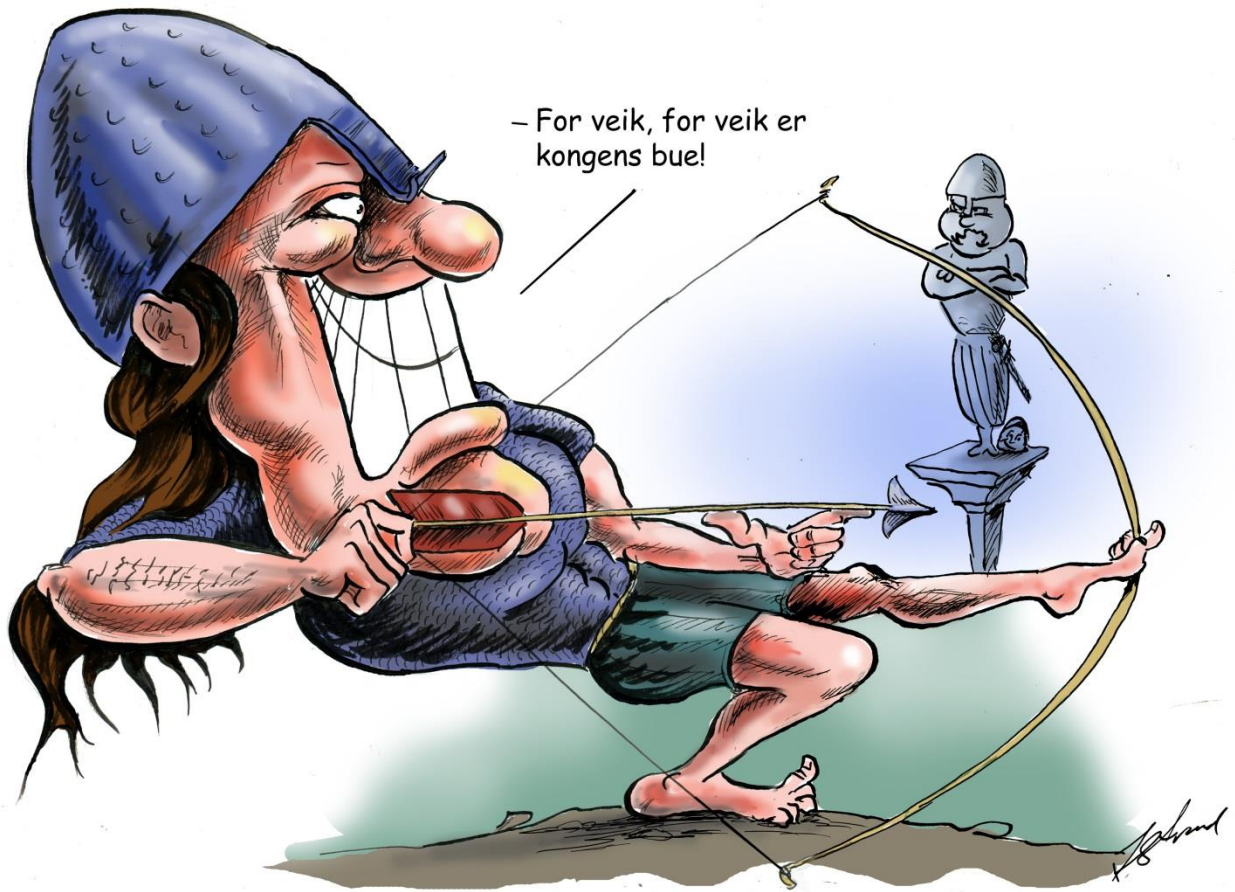
Alle utvalgte kulturminner i denne planen vil legges inn i Melhus kommunes kartportal. I tiltaksdelene er kulturminnene kategorisert etter tema. For å få en geografisk oversikt, hak ut følgende i kartportalen:

- Askeladden
- Melhus kommunes kulturminneplan

Kartlag **Askeladden** inneholder fredete kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Enten automatisk fredet, minner med uavklart vernestatus, midlertidig fredet, vernet etter plan- og bygningsloven eller ansett som verneverdige. For kulturminner fra Askeladden, finnes mer info i selve databasen.

Kartlag **Kulturminneplan** inneholder kulturminner fra nyere tid, utvalgt med konkrete tiltak i planens tiltaksliste. Kulturminnene her hentes fra databasen Kulturminnesøk, samt fra SEFRAK-registeret. For kulturminner fra kulturminneplanen finnes mer info i vedlegg 1 til plandokumentet, hvor alle kulturminner er beskrevet, samt i tiltakslisten bakerst i planen. Her ligger minnene kategorisert etter kategori.

6. HANDLINGSDDEL

6.1 Tiltak knyttet til videre registrering

Registreringsarbeid kan i prinsippet aldri ferdigstilles siden det alltid kommer til nye kulturminner. Det kommunale arbeidet med registrering er likevel et begrenset prosjekt som i liten grad vil fortsette utover de definerte oppgavene. Etter at det er registrert representative utvalg innen de definerte temaene nedenfor, blir fokus fremover å oppfordre lag og foreninger og enkeltpersoner til å registrere egen kulturarv. Vi vil ferdigstille det kommunale registreringsarbeidet med følgende prioriteringer:

Tiltak	Gjennomføringsår	Finansiering	Ansvar for oppfølging	Kommentar
Registrering av immaterielle minner	Innen utgangen av 2019	Kultur og fritid	Kultur og fritid	
Registrering av bygninger etter 1900 som har kulturhistorisk verdi	Innen utgangen av 2018	Kultur og fritid	Kultur og fritid	
Slutføre digitalisering av gjenstands-registreringer ved Horg bygdatur	Innen utgangen av 2020	Kultur og fritid	Kultur og fritid	
Holde foredrag om registrering for lag og foreninger	Foredrag- Kontinuerlig arbeid	Kultur og fritid	Kultur og fritid	Dette for å oppfordre lag og foreninger og enkeltpersoner til å registrere egen kulturarv

6.2 Tiltak knyttet til utvalgte kulturminner

1. Bautaer og minnesmerker

Når det gjelder bautaer og minnesmerker må det opprettes en samlet vedlikeholdsplan, og utredes behov for midler knyttet til dette, samt plassering av samlet ansvar.

Kulturminne	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere
Bauta over Martin Tranmæl	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Bygg og eiendom	
Bauta over Per Borten	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Bygg og eiendom	
Bauta over Oddvar Brå	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Bygg og eiendom	
Bauta over Niels N. Dahl	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Bygg og eiendom	
Bauta over Rolv Hallvardson Lyng	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Bygg og eiendom	
Bauta over Asbjørn fra Medalhus	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Kultur og fritid	
Bauta over Einar Tambarskjelve	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel • Utrede mulighet for hensynssone for å ivareta blant annet utsikt. • Opprette sykkelparkering som forhindrer parkering på 1000-årsstedet. 	Kultur og fritid	
Minnestein på Rimol	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel • Utrede mulighet for hensynssone • Se på ytterligere tiltak for formidling 	Kultur og fritid	
Bauta over Grøtan kyrkjetuft	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Kultur og fritid	
Bauta over Foss gamle kirkested	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Kultur og fritid	
Jutulsteinen	<ul style="list-style-type: none"> • Se tiltak Kulturmiljø Skjeggstadgrenda • Gjenreising av bauta i samarbeid med fylkeskommune, grunneier og frivillige • Skjøtsel 	Kultur og fritid	
Bauta over Eksplosjonsulykke på Gravråkmoen	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Kultur og fritid	
Krigsminne ved Kroa - bauta over falne Melhusbygg	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Bygg og Eiendom	
Krigskirkegård på Stavsøra	<ul style="list-style-type: none"> • Ligger i Trondheim. Jobbe for at Trondheim kommune tar over ansvaret for skjøtsel. 		Trondheim kommune

Krigsminne ved Kjeldstad	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Kultur og fritid	
Bauta over de fra Hølonda som deltok i krigen 1807-1814	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Kultur og fritid	
Kongshaugen på Nordtømme	<ul style="list-style-type: none"> • Hindre ytterligere slitasje fra pløying • Opprettholde vegetasjonsskjøtsel • Rampe fra veg til sti langs åker 	Kultur og fritid og Landbruk	

2. Fangstanlegg

Disse kulturminnene tilhører Brudalen kulturmiljø, og vern må sees i relasjon til samlede tiltak for dette miljøet.

Kulturminne	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere
Fangstgrop (1)	<ul style="list-style-type: none"> • Se tiltak Brudalen kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Fangstgrop (2)	<ul style="list-style-type: none"> • Se tiltak Brudalen kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Fangstgrop (3)	<ul style="list-style-type: none"> • Se tiltak Brudalen kulturmiljø 	Kultur og fritid	

3. Ferdsl og samferdsel

Dette er kulturminner som ikke er lagt inn i databasen Kulturminnesøk. De har derfor ikke lenker til kartfesting. Vegfar er nærmere beskrevet i vedlegg til planen; Materielle faste kulturminner i Melhus.

Kulturminne	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere
Guldbrandsdalsleia	Skjøtsel	Landbruk	
Østerdalsleia	Skjøtsel	Landbruk	
Nyhuskleiva veghistoriske miljø	Utrede mulighet for å tilgjengeliggjøre kulturminnet. Restaurering av kongekrone.	Kultur og fritid	Fylkeskommunen
Gaulfossbrua eller Gulfoss gamle bru	Skilting	Kultur og fritid	
Vegen Hage bru-Hovin	Utrede mulighet for å tilgjengeliggjøre kulturminnet	Kultur og fritid	
Valdum bru	Skilting	Kultur og fritid	
Hulveger i Storkleiva ved Storklett	Innmåling	Fylkeskommunen	
Hulveger Skjeggstadgrenda	Innmåling	Fylkeskommunen	

4. Gravminner

Det er registrert en god del gravminner i Melhus. Flere anlegg finnes som del av samlede kulturmiljø, og vern må sees i relasjon til samlede tiltak for dette miljøet.

Kulturminne	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere
Gravfelt på Ven	<ul style="list-style-type: none"> • Vegetasjonsskjøtsel • Utrede parkeringsmulighet • Rampe fram til midterste gravhaug • Skilting og stimerking 	Kultur og fritid	Fylkeskommunen
Gravrøysa på Tangan i Ramsjøen	<ul style="list-style-type: none"> • Skilting og stimerking 	Kultur og fritid	Fylkeskommunen
Gravhaug på Skjeggstad - "Skjeggshaugen"	<ul style="list-style-type: none"> • Se tiltak Skjeggstadgrenda kulturmiljø 	Kultur og fritid	Fylkeskommunen
Gravfelt	<ul style="list-style-type: none"> • Se tiltak Skjeggstadgrenda kulturmiljø 	Kultur og fritid	Fylkeskommunen
Gravhaug på Dålåbrestan	<ul style="list-style-type: none"> • Se tiltak Litjsten og Dålåbrestan kulturmiljø 	Kultur og fritid	Fylkeskommunen
Langhaug på Dålåbrestan	<ul style="list-style-type: none"> • Se tiltak Litjsten og Dålåbrestan kulturmiljø 	Kultur og fritid	Fylkeskommunen

5. Grensesteiner og varder

Kulturminne	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere
Grensestein Leinstrand Melhus (ved Røddevegen)	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Kultur og fritid	
Grensestein Leinstrand Melhus (ved E6)	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Kultur og fritid	
Grensestein Tiller Melhus	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Kultur og fritid	
Grensestein Melhus Flaa	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel • Utrede mulighet for kultursti knyttet til kulturmiljø • 	Kultur og fritid	
Grensestein Flaa Horg	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel 	Kultur og fritid	

6. Gruver og steinbrudd

Innen denne kategorien er det registrert en del minner, men det mangler en god del utfyllende informasjon samt kartfesting. Vi er her avhengig av bistand fra innbyggere med lokal kompetanse, og utvalg må ut fra dette komme i neste rulling av denne planen. Tiltak her knytter seg dermed til fullføring av registrering, og deretter utvalg av representative minner.

7. Hendelse, tro, tradisjon

Kulturminne	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere
Malihaugen	<ul style="list-style-type: none"> • Skilting 	Kultur og fritid	
Kvasshyllraset	<ul style="list-style-type: none"> • Opprette eget minnesmerke 	Kultur og fritid	Midtre gauldal kommune
Gudrunhula	<ul style="list-style-type: none"> • Bedre merking av sti • Skilting • Klopping i deler av stien 	Kultur og fritid	
Jutulkerka og Jutulstuggu	<ul style="list-style-type: none"> • Skilting 	Kultur og fritid	
Jutulstein på Skjeggstad	<ul style="list-style-type: none"> • Se tiltak Skjeggstadgrenda kulturmiljø 	Kultur og fritid	Fylkeskommunen
Trollstenen	<ul style="list-style-type: none"> • Se tiltak Grøsetmarka kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Dansarvollen på Dålåbrestan	<ul style="list-style-type: none"> • Se tiltak Litjsten og Dålåbrestan kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Hotell Norge	<ul style="list-style-type: none"> • Skilting 	Kultur og fritid	
Jutulsten på Eid	<ul style="list-style-type: none"> • Se tiltak Skjeggstadgrenda kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Skrivarsten ved Melberget	<ul style="list-style-type: none"> • Synliggjøring av skrift 	Kultur og fritid	NTNU Vitenskapsmuseet

8. Hus og bygninger

Her er det gjort en gjennomgang av SEFRAK-registeret, som viser en oversikt over bygg satt opp før 1900. Det er herfra gjort et utvalg av bygninger med kulturhistorisk verdi. Dette vil si at (med noen unntak) er bygninger satt opp etter 1900 ikke med i denne utgaven og må innlemmes i neste rullering av planen. Noen bygningstyper som eks. koier, sagbruk, militæranlegg mm. vil derfor mangle i denne planen. SEFRAK-registeret for Melhus som i utgangspunktet inneholder 1429 bygninger har i de seneste årene fått en gjennomgang der man har kartlagt tapte bygninger. Resultatene vises i den såkalte MOV-rapporten, som sier at i 2013 var 25% av bygningene tapt. I gjennomgangen av SEFRAK-bygg i Melhus som nå er gjort i forbindelse med denne planen, ble det tatt utgangspunkt i de 1073 gjenværende bygningene. Disse byggene er etter MOV-undersøkelsen kategorisert med endringsgrad og eventuelt truet/svært truet.

- A – Stor endringsgrad. Sterk grad av ombygging, stor del av bygning revet.
- B – middels endringsgrad. Mindre omfattende grad av ombygging, mindre del av bygning revet.
- C – liten endringsgrad. Endring av bygningens karakter gjennom generelt vedlikehold.
- Truet – dårlig teknisk tilstand. Manglende vedlikehold over lengre tid.
- Sterkt truet – svært dårlig teknisk tilstand.

For å finne fram til gode eksempler på bevarte bygninger i Melhus, samt for å begrense undersøkelsens omfang, ble de byggene som har endringsgrad A og B ikke gjennomgått. Mange av disse har likevel vært vurdert, da alle bygninger på gårder med interessante bygg, ved flere anledninger har blitt gjennomgått.

Av et grunnlag på 1073 er altså *minst* 862 bygninger i SEFRAK-registeret gjennomgått og vurdert. Dette utgjør altså cirka 80 %.

I tiltakslisten under klassifiseres byggene med verdi A og B. Bygg med verdi A har konkrete tiltak knyttet til seg, mens vi for bygg med verdi B henviser vi til generelle retningslinjer. Vedlagt planen følger en samlet oversikt med beskrivelse av alle registrerte kulturminner.

Sikring av kulturminner gjennom kommuneplanens arealdel

Bygg med verdi A har spesielt høy verdi og har konkrete tiltak knyttet til seg i tiltakslisten. Disse bygningene skal sikres gjennom hensynssoner, juridisk bindende bestemmelser og arealformål i kommuneplanens arealdel.

For bygg klassifisert med verdi B skal tiltak som berører disse vurderes i det enkelte tilfellet. Kommunen skal i dialog med tiltakshaver formidle kunnskap som gjør det mulig å ivareta den kulturhistoriske verdien. Dette kan dreie seg om kompetanse på bygningsvern, samt økonomiske støtteordninger det er mulig å søke på. Der en er usikker på bygningers alder er det mulig å få gjort en gratis datering av fylkeskommunen. Kommunens estetiske retningslinjer skal også være veiledende for saksbehandling knyttet til tiltak som berører disse byggene. Dette skal sikres gjennom hensynssoner og retningslinjer i kommuneplanens arealdel.

*Det er i tiltaksdelen vist til *Kirkerundskrivet*. Kirkerundskrivet er handler om forvaltningen av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Miljøverndepartementet har utarbeidet kirkerundskrivet for å samordne ulike lovverk som regulerer kirkebyggene og deres omgivelser.

Kulturminne	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere
Alle prioriterte hus og bygninger	<ul style="list-style-type: none">• Opprette et kommunalt restaureringsfond for de prioriterte husene		

	og bygningene		
Bolighus/våningshus			
Våningshuset på Sunnsetløkken 146/5	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Våningshuset på Løre 197/1	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Våningshuset på Meeggen 95/1	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Våningshuset på Finset 236/3	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Våningshuset på Megarden løberg 263/1	• A. Fredet	Fylkeskommunen	
Lensmangården på Kvål 79/7	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Mindre uthus i/nær tunet	Sidebygning (herunder masstu, kårbolig, sommerstue, smie, verksted osv)		
Romol 39/1 (masstu og sauehus)	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Kårbolig: Rønningen 1/2	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Snekkerverksted: Romol 38/1	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Smie: Øvre Valdum Oppgarden 260/3	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Smia på Kirkflå 119/21	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Stabbur/loft			
Stabburet på Lunde 200/4	• A. Bør vernes gjennom fredning	Fylkeskommunen	
Stabburet på Skjegstad 140/1	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Stabburet på Baggøien 27/2	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Stabburet på Vollan 27/1	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Stabburet på Øvre Melhus 92/1	• A. Hensynssone med retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	
Uthus knyttet til bolig/bygård			
Åsløkken 132/12	• B. Se generelle retningslinjer	Byggesak og Kultur og fritid	

Andre mindre uthus i/nær tunet

Meeggen 95/1. Vedskjul. Tidligere grisehus.	<ul style="list-style-type: none"> B. Se generelle retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Driftsbygninger i tunet			
Fjøs/stall: Sørstuggun Midttømme 254/1	<ul style="list-style-type: none"> B. Se generelle retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Låve: Tislauan 8/1	<ul style="list-style-type: none"> B. Se generelle retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Driftsbygning			
Gravråk Nordre 86/19	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Lundemo gård 208/1	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Andre bygninger knyttet til gårdsdrift			
Melkebu: Sandholt(an) 235/4	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Hus i utmark			
Utløe: Samdal 207/1	<ul style="list-style-type: none"> B. Se generelle retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Sommerfjøs: Bybot 126/1	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Kvern/sag			
Vasskverna i Brennbekken	<ul style="list-style-type: none"> B. Se generelle retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Seteranlegg			
Evjensvollen 259/4	<ul style="list-style-type: none"> B. Se generelle retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Seterløe			
Bakkavollen 251/1	<ul style="list-style-type: none"> B. Se generelle retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Seterfjøs			
Ekkervollen 236/3	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Andre hus på setra			
Grindesvollen 257/1	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Industri og næringsbygg (kraftverk, mølle, fabrikk, sagbruk, verksted osv)			
Næringsbygg: Borkan 137/6	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Lofossen kraftstasjon	<ul style="list-style-type: none"> A. Bør vernes gjennom fredning 	Kultur og fritid og Fylkeskommunen	
Sagbergfossen kraftstasjon	<ul style="list-style-type: none"> Utred eventuelle tiltak 	Kultur og fritid	

Offentlige bygninger	Kommersielle bygninger / forretningsbygg		
Forretningsbygg: Hovinsøien 236/21	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med retningslinjer NB del av kulturmiljø 	Byggesak og Kultur og fritid	
Bygninger for religiøse formål			
Melhus kirke	<ul style="list-style-type: none"> A. Se kirkerundskrivet* 	Fylkeskommunen	
Horg kirke	<ul style="list-style-type: none"> A. Se kirkerundskrivet* 	Fylkeskommunen	
Flå kirke	<ul style="list-style-type: none"> A. Se kirkerundskrivet* 	Fylkeskommunen	
Hølonda kirke	<ul style="list-style-type: none"> A. Se kirkerundskrivet* 	Fylkeskommunen	
Kolbrandstad kirke	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Bygninger for kulturelle formål			
Forsamlingshus: Søstrenes hjem 181/13	<ul style="list-style-type: none"> B. Se generelle retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Prestegårdslåna	<ul style="list-style-type: none"> A. Fredet Støtte til formidlingstiltak Støtte til drift 	Melhus kommune og Fylkeskommunen	
Horg Bygdatur	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med bestemmelser 	Byggesak og Kultur og fritid	
Bygninger for undervisning og forskning			
Skole: Gåsbakk skole 164/21.	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Bygninger for offentlig tjenesteyting			
Pleiehjem: Melhus pleiehjem 91/5	<ul style="list-style-type: none"> B. Se generelle retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Bygninger for samferdsel			
Stasjonsbygning: Hovin stasjon 236/13	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med retningslinjer NB del av kulturmiljø 	Byggesak og Kultur og fritid	
Hele anlegg	Stor gård		
Grøset 13/1	<ul style="list-style-type: none"> A. Bør vernes gjennom fredning 	Fylkeskommunen	
Kjelstad 199/1	<ul style="list-style-type: none"> B. Se generelle retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Kvaal Nedre 78/1	<ul style="list-style-type: none"> A. Interiør i stabbur bør vernes 	Fylkeskommunen	
Lunde 200/4	<ul style="list-style-type: none"> B. Se generelle retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	

Løre 197/1	<ul style="list-style-type: none"> B. Se generelle retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Husmannsplass/småbruk			
Dulflotten 226/14	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Lillegaarden 39/2	<ul style="list-style-type: none"> B. Se generelle retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	
Setermiljø			
Innstuvollen 256/8	<ul style="list-style-type: none"> A. Hensynssone med retningslinjer 	Byggesak og Kultur og fritid	

9. Hustuffer og bosetting

Disse utvalgte kulturminnene er en del av samlede kulturmiljø, og vern må sees i relasjon til samlede tiltak for dette miljøet.

Kulturminne	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere
Steinalderfunnet på Monsberget Steinalderfunn fra Hogstret (hammerstein)	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Skjeggstadgrenda kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Skjulberga	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Skjeggstadgrenda kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Husmannsplassen Hogstret/Skjeggstadhogstret	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Skjeggstadgrenda kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Røys	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Skjeggstadgrenda kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Husmannsplassen Åsplassen	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Grøsetmarka kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Husmannsplassen Bruvollen	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Grøsetmarka kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Husmannsplassen Husberga(n)	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Grøsetmarka kulturmiljø 	Kultur og fritid	

10. Industri og fremstilling

Disse utvalgte kulturminne er en del av samlede kulturmiljø, og vern må ses i relasjon til samlede tiltak for dette miljøet.

Kulturminne	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere

Kullmiler i Brudalen Kullmiletuft Kullbrennertuft	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Brudalen kulturmiljø 		
Kullgrop på Dålåbrestan	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Litjsten og Dålåbrestan kulturmiljø 		
Tjæremiler/flåkkå	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Stormyra og Stamtjønna kulturmiljø 		
Kullmiletuft	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Stormyra og Stamtjønna Kulturmiljø 		
Kullgrop 1-6 på Øyberget	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Klungen-Øyberget Kulturmiljø 		
Svensagfossen	<ul style="list-style-type: none"> Skilting Merking av sti 		

11. Krigsminner

Innen denne kategorien er det registrert en del minner, men det mangler en god del utfyllende informasjon samt kartfesting. Vi er her avhengig av bistand fra innbyggere med lokal kompetanse, og utvalg må ut fra dette komme i neste rulling av denne planen. Tiltak her knytter seg dermed til fullføring av registrering, og deretter utvalg av representative minner

12. Landbruk og utmarksnyttning

Deler av disse utvalgte kulturminne er en del av samlede kulturmiljø, og vern må sees i relasjon til samlede tiltak for dette miljøet.

Kulturminne	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere
Tømmerfløtingsanlegg Løftarn, Hovinsmarka	<ul style="list-style-type: none"> Stimerking Skilting 	Kultur og fritid	
Torvtak, Tjønna, Hovin	<ul style="list-style-type: none"> Stimerking Skilting 	Kultur og fritid	
Svensagfossen	<ul style="list-style-type: none"> Stimerking Skilting 	Kultur og fritid	
Torvdam og -hesje (1-3)	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Stormyra og Stamtjønna kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Torvhesje og torvbu	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Stormyra og Stamtjønna kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Uttak for kanal/grøft	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Stormyra og Stamtjønna kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Kanal/grøft fra Gruvbekken (1 og 2)	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Stormyra og Stamtjønna kulturmiljø 	Kultur og fritid	
Uttak for kanal/grøft i Stamtjønna	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Stormyra og Stamtjønna kulturmiljø 	Kultur og fritid	

Demninga i Stamtjønna	<ul style="list-style-type: none"> Se tiltak Stormyra og Stamtjønna kulturmiljø 	Kultur og fritid	
---------------------------------------	--	------------------	--

13. Minner langs pilegrimsleia

Det er registrert 5 minner langs pilegrimsleia. Av disse er to tatt med i kulturminneplanen.

Kulturminne	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere
Ferjested i pilegrimsleia	<ul style="list-style-type: none"> Skilting 	Kultur og fritid	
Middelalderkirka ved Kirkflå	<ul style="list-style-type: none"> Utredde mulighet for kultursti knyttet til kulturmiljø 	Kultur og fritid	

14. Sagabygda

Kulturminne	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere
Jarlshola	<ul style="list-style-type: none"> Skjøtsel Skilting til minnet Oppgradering av skilt ved minnet Utredde mulighet for parkering Utredde mulighet for en hensynssone rundt minnet 	Kultur og fritid	Teknisk drift
Grisebingen på Rimol	<ul style="list-style-type: none"> Skjøtsel Oppgradering av skilt ved minnet 	Kultur og fritid	
Rimol	<ul style="list-style-type: none"> Formidling 		
Gimsan	<ul style="list-style-type: none"> Formidling Utredde mulighet for en hensynssone rundt minnet Skjøtsel Forebygge sykkelparkering ved bauta 		
Melhus/Medalhus	<ul style="list-style-type: none"> Formidling 		
Skjerdingstad	<ul style="list-style-type: none"> Formidling 		
Jarlshaugen på Romol	<ul style="list-style-type: none"> Kontrollregistrering Inkorporering i Sagastien 	Fylkeskommunen Kultur og fritid	

15. Samiske kulturminner

Her er det registrert kun stedsnavn, uten at det nødvendigvis finnes spor av fysisk aktivitet. Samiske stedsnavn finnes i vedlegg 1. Det er ikke knyttet spesifikke tiltak til disse minnene.

16. Kulturmiljø

Et kulturmiljø er et område der kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Også naturelementer med kulturhistorisk verdi kan inngå i et kulturmiljø.

Kulturminne	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere
Brudalen kulturmiljø	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel for tilgjengeliggjøring • Gjenoppbygging av kullbrennerkoia • Skilting 	Kultur og fritid	
Skjeggstadgrenda kulturmiljø	<ul style="list-style-type: none"> • Gjenreising av jutulsteinen • Utrede tiltak for universell utforming knyttet til deler av kulturmiljøet • Skilting 	Kultur og fritid	Fylkeskommunen
Litjsten og Dålåbrestan kulturmiljø	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel • Skilting 	Kultur og fritid	
Stormyra og Stamtjønna kulturmiljø	<ul style="list-style-type: none"> • Gjenreising av torvbu og torvhesje • Skilting 	Kultur og fritid	
Grøsetmarka kulturmiljø	<ul style="list-style-type: none"> • Skjøtsel • Skilting 	Kultur og fritid	
Klungen-Øyberget kulturmiljø	<ul style="list-style-type: none"> • Skilting • Sikringsgraving 	Kultur og fritid	
Kulturmiljø Flå Gamle Hovin	<ul style="list-style-type: none"> • Skilting • A. Hensynssoner ved enkeltbygg, eller hele området. • Skilting • Økt driftsstøtte • Støtte til restaureringsplan 	Kultur og fritid	
Sagastien	<ul style="list-style-type: none"> • Knytte sammen stiene som ligger mellom de ulike kulturminnene i Sagastien. • Markere Sagasti i kommuneplanens arealdel ved revidering • Opprettholde drift, og se på videreutvikling av stien • Sikre at arealformål i revidert arealdel forhindrer bebyggelse og andre tiltak som forringer Sagastiens formål og kulturminnenes egenart, 		

	<p>samt sikrer at allmenn ferdsel kan opprettholdes.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vurdere detaljregulering av Sagastien i kommunens arealdel 		
Kulturstien	<ul style="list-style-type: none"> • Markere Kultursti i kommuneplanens arealdel, når denne blir revidert • Opprettholde drift, og se på videreutvikling av stien • Sikre at arealformål i revidert arealdel forhindrer bebyggelse og andre tiltak som forringer Kulturstiens formål og kulturminnenes egenart, samt sikrer at allmenn ferdsel kan opprettholdes. • Vurdere detaljregulering av Kulturstien i kommunens arealdel 		

17. Kulturlandskap

Generelle bestemmelser som bør inn i kommuneplanen ved førstkomende revidering

Alle verdifulle kulturminner yngre enn 1537 i et bestemt avgrenset kulturlandskapsområde skal bevares.

Kulturlandskap	Tiltak	Ansvar for oppfølging	Samarb. partnere
Kommunens 4 definerte kulturlandskap	<ul style="list-style-type: none"> • Kartlegge om det finnes kulturminner i kommuneplanens definerte kulturlandskapsområder, og definere verdiene på disse. Eventuelle kulturminner i disse områdene skal prioriteres. 		

6.3 Tiltak knyttet til forvaltning

Tiltak	Gjennom- føringsår	Ansvar for oppfølging	Kommentar
Arrangere verksted for å utforme tips og råd for saksbehandling der kulturminner er involvert.	Innen høsten 2018	Kultur og fritid og Byggesak	Klargjøre både begreper og verdier knyttet til kulturminner. Det er mange ulike databaser, hvor er vi sikret at vi finner tilstrekkelig informasjon? Tydeligere hva som er særegent og viktig med ulike hensynssoner.
Søke samarbeid for å få gjenopptatt Fylkesmannens rapport «Oppfølging av særlig verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag» fra 1996.	Innen utgangen av 2018	Kultur og fritid og Utviklingsavdelingen	Se på om vi ønsker å velge ut flere kulturlandskap, og implementere disse i kommunens plankart, med tilhørende hensynssoner. Det er dessuten kun registrert kulturlandskap som knytter seg opp mot landbruket, og det bør undersøkes om det også finnes andre former for kulturlandskap.
Utrede muligheten for å opprette en egen byggeskikkpris relatert til kulturarv.	Legge frem politisk sak våren 2018	Kultur og fritid	Sak til komité for oppvekst og kultur
Sette av en egen post med midler til skjøtselsprosjekt utenom kommunens faste skjøtseloppgaver. Disse midlene skal det være mulig å søke på.	Innen våren 2018	Kultur og fritid	Må inn i kommunens økonomi og handlingsplan
Årlig nettverksmøte innen den kommunale forvaltningen av kulturarven	Årlig	Kultur og fritid	Virksomheter i Melhus kommune som på ulike måter er i befatning med forvaltning av kulturarv møtes til et årlig møte. Formålet er oppdatering av satsningsområder og utfordringer, dra veksler på hverandre, øke servicenivået og styrke kvaliteten på forvaltningen.

6.4 Tiltak knyttet til formidling

Tiltak	Gjennomføringsår	Finansiering	Ansvar for oppfølging	Kommentar
Utarbeide en overordnet plan for formidlingstiltak	Innen våren 2018		Kultur og fritid	
Utarbeide en egen museumsplan	Innen utgangen av 2018		Kultur og fritid	Planen skal bl.a ta for seg strategi for innsamling og avhending av gjenstander i kommunal eie, og strategi for videreutvikling av Horg bygdetun. Den skal også belyse kommunens rolle ovenfor private og frivillige aktører med lokalmuseer, temamuseer og samlinger.
Legge til rette for møteplasser og nettverksarenaer for kommunens museer og andre aktører som formidler kulturarv. Gjøre dette gjennom å arrangere kurs og foredragskvelder for aktuelle aktører.	Innen utgangen av 2019		Kultur og fritid	
Bidra i utvikling av undervisningspakker knyttet til lokal kulturarv, for skoler og barnehager i Melhus. Dette i samarbeid med blant annet NTNU Vitenskapsmuseet.	Innen utgangen av 2019	Kultur og fritid NTNU Vitenskapsmuseet Evt. Den kulturelle skolesekken	Kultur og fritid	
Bidra med å initiere og utvikle samarbeidsprosjekt med regionale og statlige organisasjoner som formidler kulturarv (eks. Mist, Bygningsvern-senteret på Røros mm.). Dette for å styrke tilgangen på fagkompetanse.	Kontinuerlig		Kultur og fritid	
Utarbeide en plan for oppgradering av skilting og universell utforming tilknyttet utvalgte kulturminner og kulturmiljø.	Innen utgangen av 2019		Kultur og fritid	
Utarbeide filmpresentasjoner av flere av kommunens museer, dette i samarbeid med Tiller videregående skole.	Innen utgangen av 2020		Kultur og fritid	
Utvikle programinnhold i Sagauka slik at dette bidrar til å løfte frem kulturarven som en ressurs.	Kontinuerlig		Kultur og fritid	

Bevilge økonomisk støtte til eget bokprosjekt om krigsminner i Melhus	Innen høsten 2018		Kultur og fritid	
---	-------------------	--	------------------	--

6.5 Samlede kostnader

Tiltak knyttet til enkeltminner eller kulturmiljø vil i mange tilfeller være egne prosjekt som krever egne prosjektbeskrivelser og egne kostnadsoverslag. Kostnadene kan være knyttet til eksempelvis skilting, skjøtsel eller administrativt arbeid

For at tiltakene skal kunne gjennomføres må det settes av midler til dette arbeidet i økonomi og handlingsplanen.

LITTERATURLISTE

- Unesco, *What is Intangible Cultural Heritage?*
<http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/01851-EN.pdf>
- St.meld. nr. 25 (2002-2003), *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-25-2002-2003-/id402861/>
- Lindquist, Helene (2008) «Kulturarven» - en konservativ besvergelse, fritanke.no
http://fritanke.no/index.php?page=vis_nyhet&NyhetID=7877
- *Kulturminneplan*, Skien kommune (2013)
www.riksantikvaren.no/content/download/24251/157161/.../Skien%20kommune.pdf
- *Lov om kulturminner (kulturminneloven)* av 01.10.2015, Klima- og miljødepartementet
<http://www.bing.com/search?q=kulturminneloven&src=ie9tr>
- *Lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturverksemd (Kulturloven)*, Kulturdepartementet
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-29-89?q=Kulturloven>
- *Lov om forvaltning av naturens mangfold (Naturmangfoldsloven)* av 18-11-2016, Klima- og miljødepartementet
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100?q=Naturmangfold>
- *Lov om eidegdomsskatt til kommunane (Eidegdomsskattelova)*, 01.01.2017, Finansdepartementet
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1975-06-06-29>
- *Kommuneplanens samfunnsdel Melhus 2025*
<http://www.melhus.kommune.no/kommuneplanens-samfunnsdel.374949.no.html>
- *Kommuneplanens arealdel Melhus 2013-2025*
<http://www.melhus.kommune.no/kommuneplanens-arealdel.344137.no.html>

VEDLEGG

1. Materielle faste kulturminner i Melhus
2. Tidslinje Melhus kommune Historiene bak tegningene

Hvordan registrere kulturminner:

Registrering av materielle faste minner

På nettsiden kulturminnesøk.no kan du selv legge inn fysiske faste kulturminner du har funnet eller vet om. Her lager du deg din egen kode og logger inn. Etter at du er logget inn trykker du på boksen «Mitt kulturminne».

Registrering av materielle løse minner

Per i dag er det kun personer med museumsfaglig kompetanse som legger inn informasjon om gjenstander i offentlige databaser. Årsaken er at det skal være en felles standard med tanke på søkbarhet i ettertid. Ta kontakt med Sverresborg Trøndelag Folkemuseum dersom du tror burde vært registrert.

Registrering av immaterielle minner

På nettsiden immateriellkulturarv.no kan du selv legge inn fortellinger, tradisjoner og andre immaterielle minner. Her lager du deg din egen kode og logger inn. Etter at du er logget inn trykker du på «Send inn bidrag»

